

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav bohemistiky pro cizince a komunikace neslyšících

Bakalářská práce

Barbora Levíčková

Specifika tlumočení českého znakového jazyka v médiích

The specifics of interpreting Czech Sign Language in the media

Praha 2024

Studijní program: Jazyky a komunikace neslyšících

Vedoucí práce: Mgr. Radka Stará

Ráda bych tímto poděkovala za cenné rady a připomínky při psaní této bakalářské práce mé vedoucí Mgr. Radce Staré. Dále bych ráda poděkovala za spolupráci radě ASNEP, konkrétně komisi EKOTN, Ing. et Ing. Petře Kolodějové, vedoucí oddělení služeb pro smyslově postižené diváky České televize, Mgr. Heleně Andrejskové a Centru pro neslyšící a nedoslýchavé pro Prahu a Středočeský kraj. V neposlední řadě také děkuji své milé kolegyni Darině Mikulíkové za video překlad otázek v dotazníku. Mé poděkování také patří mému manželovi a rodině za podporu v průběhu celého studia.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím citované literatury a elektronických zdrojů.

V Praze, dne 29. 10. 2024

Barbora Levíčková

Abstrakt + klíčová slova

Bakalářská práce se zabývá specifiky tlumočení českého znakového jazyka v médiích. Práce je rozdělena na čtyři hlavní kapitoly, z nichž první tři jsou věnovány teorii a čtvrtá, praktická, část je zaměřena na výzkum konkrétně na dotazníkové šetření, které bylo pro účely této bakalářské práce realizováno. První část této práce je věnovaná nejen vymezení základních pojmů týkajících se tlumočení, překladu a profese tlumočnicka, ale dále specifikuje samotný proces tlumočení českého znakového jazyka v médiích. Konkrétně se zaměřuje i na profesi tlumočnicka znakového jazyka, na jeho vzdělávání nebo etický kodex. Dále je brán zřetel na veřejnoprávní i komerční televize s ohledem na český znakový jazyk, související legislativu a organizaci ASNEP. Následně práce shrnuje historii a současnost tlumočení českého znakového jazyka v médiích týkající se nejen veřejnoprávní televize, ale i komerčních televizních stanic. Následný text a zejména výzkumná část se pak zaměřuje výhradně na Českou televizi. Cílem teoretické části práce je shrnout specifika a dosud zjištěné poznatky týkající se tlumočení českého znakového jazyka v médiích a následně je propojit s praktickou částí, která se zaměřuje na výzkumné šetření provedené metodou dotazníku. Hlavním cílem výzkumného šetření je nalézt odpověď, zda tlumočené zpravodajské pořady České televize jsou srozumitelné a přístupné pro neslyšící diváky. Závěr práce obsahuje shrnutí získaných poznatků.

Klíčová slova: tlumočení, český znakový jazyk, média, Česká televize/veřejnoprávní televize, komerční televize, tlumočnick

Abstract + keywords

This thesis deals with the specifics of interpreting Czech sign language in the media. The thesis is divided into four main chapters, the first three are devoted to theory and the fourth, practical part is focused on research and specifically on the questionnaire survey that was conducted for the purpose of this bachelor thesis. The first part is not only dedicated to defining the basic concepts related to interpreting, translation and the interpreting profession, but also specifies the process of interpreting Czech sign language in the media. Specifically, it also focuses on the profession of the sign language interpreter, his/her education or code of ethics. It also takes into account public and commercial television with regard to Czech sign language, related legislation and the organisation of ASNEP. Subsequently, the thesis summarises the history and present of Czech sign language interpreting in the media concerning not only public television but also commercial television stations. The subsequent text and especially the research part focuses exclusively on Czech Television. The aim of the theoretical part of the thesis is to summarize the specifics and the knowledge found so far regarding Czech sign language interpreting in the media and then to link it with the practical part, which focuses on a research investigation carried out using the questionnaire method. The main aim of the research investigation is to find the answer whether interpreted news programmes on Czech Television are comprehensible and accessible for deaf viewers. The paper concludes with a summary of the findings.

Keywords: interpreting, Czech sign language, Czech television/public television, media, commercial television, interpreter

Obsah

Úvod	8
1. Tlumočení	9
1.1 Proces tlumočení.....	9
1.2 Specifika tlumočení znakového jazyka a faktory ovlivňující jeho kvalitu	10
1.3 Tlumočník.....	10
1.3.1 Tlumočník do znakového jazyka	11
1.3.2 Vzdělávání tlumočníka znakového jazyka.....	11
1.3.3 Etický kodex tlumočníka znakového jazyka	12
1.3.4 Strategie tlumočení	12
2. ASNEP + média	14
2.1 ASNEP	14
2.2 Česká televize a český znakový jazyk – související legislativa.....	14
2.2.1 Pořady České televize v českém znakovém jazyce	15
2.3 Komerční televize a český znakový jazyk – související legislativa.....	17
3. Tlumočení českého znakového jazyka v médiích.....	18
3.1 Historie tlumočení českého znakového jazyka ve zpravodajství	18
3.1.1 Historie tlumočení ve zpravodajství v Československé/České televizi	18
3.1.2 Historie tlumočení v komerčních televizích	19
3.2 Specifika tlumočení v médiích.....	20
3.2.1 Vzdělávání tlumočnicků ČZJ v médiích.....	20
3.2.2 Parametry tlumočníka na obrazovce.....	20
3.3 Tlumočení ČZJ v médiích (Česká televize)	21
3.3.1 Tlumočníci českého znakového jazyka, výběr tlumočnicků + zaškolování nového tlumočníka	23
3.3.2 Zpětná vazba od neslyšících diváků.....	24
3.4 Tlumočnická studia v České televizi	24
4. Srozumitelnost a přístupnost zpravodajských pořadů v ČT	26
4.1 Metodika	26
4.2 Cíl výzkumu	26
4.3 Dotazník	26
4.4 Analýza dotazníkového šetření.....	28

4. 5 Výsledky šetření.....	39
Závěr	41
Použitá literatura	43
Použité elektronické zdroje	44
Seznam grafů.....	47
Seznam obrázků	47
Seznam tabulek.....	47
Seznam použitých zkratk.....	48
Přílohy:	49

Úvod

Tato bakalářská práce se zaměřuje na specifika tlumočení českého znakového jazyka v médiích. Práce je rozčleněna do čtyř kapitol. První tři kapitoly jsou věnované teorii a čtvrtá kapitola analyzuje výsledky výzkumu. Výzkum v podobě dotazníkového šetření byl zrealizován pro účely této bakalářské práce ve spolupráci s respektovanou organizací pro neslyšící ASNEP a s Českou televizí. V rámci teoretické části se budu zabývat teoretickým vymezením základních pojmů jako je tlumočení, překlad a profese tlumočnicka i samotnému procesu a strategiím aplikovatelným při tlumočení znakového jazyka a jím daná specifika. Následně shrnu informace týkající se legislativy tlumočení pro neslyšící v České televizi a komerčních televizních stanicích. Dále se zaměřím výhradně na tlumočení českého znakového jazyka v médiích, a to nejen na historii tlumočení v Československé a následně České televizi, ale i na vývoj tlumočení v komerčních televizích. Dále budu věnovat pozornost vzdělávání tlumočnicků českého znakového jazyka v médiích a daným specifikům spojeným s tímto typem tlumočení. Poté se zaměřím převážně na tlumočení českého znakového jazyka v České televizi, konkrétně na současnost tlumočení, parametry tlumočnicka na obrazovce, jakým způsobem je možné získat zpětnou vazbu od neslyšících diváků, jak vypadají studia, ze kterých se tlumočí a jakým způsobem probíhá výběr tlumočnicků a zaškolení nového tlumočnicka.

Čtvrtá kapitola shrnuje proces a výsledky dotazníkového šetření, jehož cílem je reflektovat přístupnost a srozumitelnost zpravodajských pořadů České televize pro neslyšící, které jsou simultánně tlumočené do českého znakového jazyka. V současné době plné dezinformací si uvědomuji, že v tomto ohledu jsou osoby se sluchovým handicapem jednou z nejohroženějších skupin. Proto bych ráda pomocí výzkumu zjistila, zda jsou pro ně tlumočené zprávy z hlediska získávání relevantních informací přístupné a dostačující. Pro neslyšící komunikující českým znakovým jazykem je čeština cizí jazyk, a proto je potřeba zpřístupňovat zpravodajský obsah v českém znakovém jazyce. Prostřednictvím šetření bych ráda získala odpověď na výzkumné otázky týkající se spokojenosti respondentů s množstvím tlumočených zpravodajských pořadů. Dále se pokusím zjistit, zda neslyšící zasílají zpětnou vazbu v případě jakýchkoliv připomínek týkajících se tlumočení. Zpětná vazba je velmi důležitým nástrojem vedoucím ke zkvalitňování poskytovaných služeb. Mým cílem je i ověřit, zda neslyšící diváci mají přehled o tom, kolik procent vysílaného obsahu má být dle zákona v českém znakovém jazyce. Myslím si, že neslyšící by v tomto ohledu měli znát svá práva.

1. Tlumočení

1.1 Proces tlumočení

Pojmy překlad a tlumočení jsou běžně zaměňovány. Termín překlad znamená „převod sdělení z písemné formy jednoho jazyka do písemné formy druhého jazyka“ (Frishberg, 1990 cit. podle Šebková, 2008, s. 12). Co se týče znakových jazyků, překlad může být vyhotoven převodem ze záznamu znakového jazyka – videa, do mluvené/psané formy druhého jazyka a naopak.

Oproti tomu *tlumočení je převod sdělení mezi dvěma jazyky* (Šebková, 2008, s. 11). „*Tento převod je „živý a bezprostřední,*“ (Frishberg, 1990 cit. podle Šebková, 2008, s. 11,12) *probíhá v reálném čase a následuje prakticky ihned po originální promluvě, která má být tlumočena. Jazyk, z něhož převod sdělení probíhá (zdrojový/výchozí jazyk), i ten, do něhož je sdělení tlumočeno (cílový jazyk), může být mluvený nebo znakový.*“ (Šebková, 2008, s.11,12).

Tato bakalářská práce se zaměřuje výhradně na tlumočení znakového jazyka, proto se překladem nebudu dále podrobně zabývat.

V tlumočení rozlišujeme dva základní typy podle délky zpracování informace: konsekutivní tlumočení (KT), simultánní tlumočení (ST), (Šebková, 2008, s.14).

Jak uvádí Čeňková: Při konsekutivním tlumočení může tlumočnick zvolit jednu ze dvou tlumočnických strategií: „*a) s tlumočnickým zápisem (notací), b) z paměti (bez nápisu)*“ (Čeňková, 2008, s. 22, 23)

„*Konsekutivní tlumočení se běžně nepoužívá při tlumočení z mluveného do znakového jazyka a naopak. Tlumočnick musí očima sledovat mluvčího*“, a tím pádem není možné informace zapisovat. (Šebková, 2008, s. 16). K simultánnímu tlumočení sdělení dochází téměř okamžitě po originální promluvě. Zpoždění obvykle trvá jen několik sekund. „*Úplná simultaneita zde není možná, protože tlumočnick musí vždy počkat, než uslyší výpověď mluvčího, aby ji pak mohl tlumočit*“. (Frishberg, 1990 cit. podle Šebková, 2008, s. 14).

V tlumočení z mluveného do znakového jazyka (pro neslyšící) je výhodou, že se oba jazyky vzájemně „neruší“, a tím pádem mohou být produkovány současně, poněvadž oba jazyky mají odlišnou modalitu neboli způsob existence. Znakové jazyky jsou vizuálně-motorické¹, zatímco mluvené jazyky jsou audio-orální², proto je možné mezi nimi simultánně tlumočit. (Šebková, 2008, s. 16). Jak uvádí Čeňková: *Simultánní tlumočení vyžaduje více soustředěné pozornosti, pohotovosti a je celkově náročnější na okamžitou logickou analýzu, zpracování vyslechnuté informace a její paralelní převedení do jazyka cílového než tlumočení konsekutivní*“. V průběhu simultánního tlumočení je důležité mít stále na paměti „časový faktor, protože podstatou ST je souběžnost řečových činností a rozdělení pozornosti tlumočnicka na poslech originálu a jeho převod do cílového jazyka.“ (Čeňková, 2008, s. 25)

Dle Čeňkové: „*Proces ST probíhá ve 3 fázích, kdy jedna fáze přechází v druhou a navzájem se v průběhu celého procesu (ST) překrývají*. V první fázi tlumočnick aktivně poslouchá originální promluvu (ve výchozím jazyce) a analyzuje ji. V další fázi tlumočnick zpracovává vyslechnuté

¹ Znakový jazyk je vizuálně-motorický jazyk, který je vnímán zrakem a produkován manuálními (tvary ruky, pozice prstů, místa artikulace, pohyby rukou) a nemanuálními (mimika, pozice hlavy a horní části těla) komponenty.

² Mluvený jazyk je audioorální jazyk, který je založený na zvuku a je vnímán sluchem.

informace, které následně ukládá do operativní paměti. V poslední, tedy třetí fázi probíhá již samotná produkce promluvy v cílovém jazyce. (Čeňková, 2008, s. 47)

Jak uvádí Čeňková: *V procesu ST tlumočnick provádí v podstatě totožné úkony, jako když formuluje a spontánně vyslovuje vlastní myšlenky. S tou odlišností, že tlumočnick vyslechne myšlenku řečníka a následně ji převede. Pro vysvětlení, celý proces vypadá přibližně takto: zatímco tlumočnick formuluje předchozí myšlenku, slyší novou informaci. Tlumočnick si neuvědomuje, že řečníka poslouchá, ale svou pozornost zaměřuje na formulaci myšlenky, kterou právě převádí. Slyší a vnímá hlavní smysl nové informace, který následně uloží do své krátkodobé paměti, aby ho bezprostředně poté převedl do cílového jazyka.* (Čeňková, 2008, s. 48).

Nedílnou součástí dovedností tlumočnicka je vědomě řídit celý proces a přenášet pozornost. (Čeňková, 2008, s. 49).

1.2 Specifika tlumočení znakového jazyka a faktory ovlivňující jeho kvalitu

Jak již bylo řečeno, znakový jazyk je na rozdíl od mluveného jazyka vizuálně-motorický a je vnímán zrakem, proto ho pojí oproti mluvenému jazyku nejružnější specifika. Jedním z hlavních specifik je, že znakový jazyk je oproti jazyku mluvenému produkován v trojrozměrném prostoru a má jasně daný znakovací prostor, ve kterém jsou znaky produkovány. Tím, že je vizuálně-motorický, je pro správnou percepci nezbytné splnit podmínky týkající se např. správného osvětlení, kdy mluvčí/tlumočnick by měl komunikovat v dostatečně osvětlené místnosti, ale neměl by stát např. zády k oknu nebo zdroji světla, aby jeho komunikační partner nebyl světlem oslněn. Dalším specifickým rysem je, že tlumočnick musí být co nejbližší k mluvčímu a zároveň nejlépe naproti neslyšícímu klientovi, aby mohl klient zároveň sledovat jak tlumočnicka, tak mluvčího – jejich mimiku. Klient mluvčímu nerozumí, a spoléhá tak na tlumočnicka a tlumočení. Zároveň určitou míru informací nese i mimika a mimojazykové chování mluvčího. Pro hladkou komunikaci a vzájemný vztah slyšícího mluvčího a neslyšícího klienta je také důležité, aby oba občas mohli navázat oční kontakt.

Při tlumočení ze znakového jazyka dochází pouze k vizuální percepci, což je velmi náročné nejen co se týče udržení pozornosti, ale i dodržení bezchybnosti přenosu mezi dvěma jazyky. Tlumočnick se musí spoléhat pouze na jeden smyslový orgán – oči. To se následně odráží na samotné kvalitě daného tlumočení, proto v případě obsáhlejších témat trvajících déle než hodinu je obvykle objednáán i druhý tlumočnick a probíhá tak týmové tlumočení. Dalším faktorem ovlivňujícím tlumočení patří také tlumočnická příprava. Každé tlumočení je jiné, proto doba přípravy na jednotlivá tlumočení je individuální. V případě různých odborných přednášek, seminářů nebo kurzů je potřeba získat přípravu od mluvčího/přednášejícího co nejdříve, je nejčastěji ve formě prezentace. Následně dochází k podrobnější analýze a dohledávání znakové zásoby. Bez samotné přípravy je takřka nemožné, aby bylo tlumočení kvalitní. V případě, že přednášející tlumočnickovi zašle přípravu po dohodnutém termínu, má tlumočnick právo zakázku odmítnout.

1.3 Tlumočnick

Tlumočnick je osoba, která je finančně ohodnocena za vykonávání tlumočnické nebo překladatelské činnosti. Kromě perfektní znalosti příslušných pracovních jazyků musí mít

tlumočník, jak cituje Dingová, také: „*dokonalou znalost kultur daných společenství, dobrou paměť, zdvořilý a slušný vzhled, vystupování. Nemálo důležitým předpokladem pro úspěšný výkon tohoto povolání je i trpělivost a přesnost*“. Nezbytně nutné je bezpochyby celoživotní vzdělávání. „*Tlumočnická profese není vhodná pro osoby s poruchami paměti a koncentrace, s vadami zraku a sluchu, vadami řeči. Výjimku tvoří neslyšící tlumočník*“. (Terminologie: tlumočník, 2024)

1.3.1 Tlumočník do znakového jazyka

Šebková pojem tlumočník českého znakového jazyka charakterizuje následovně: „*používá při tlumočení český znakový jazyk, který je přirozeným, plnohodnotným jazykem s vlastní strukturou a gramatikou a je primárním komunikačním prostředkem většiny osob s těžkou vadou sluchu a neslyšících osob*“. (Šebková, 2008, s.12)

Jak uvádí Šebková: „*Profesionální tlumočník znakového jazyka je osoba, která za úplatu převádí jednoznačně smysl sdělení z výchozího jazyka do jazyka cílového. Je mostem mezi slyšícím a neslyšícím účastníkem komunikace a jejich dvěma odlišnými jazyky a kulturami. Sám nic nevysvětluje, informace nepřidává ani neubírá. Tlumočí věrně způsob vyjádření, nemění význam ani obsah sdělení. Tlumočník se nesnaží být aktivním účastníkem komunikace*“. (Šebková, 2008, 23).

Tlumočit znamená v první řadě rozumět, a tudíž musí mít tlumočník perfektní znalost nejen spisovné formy jednotlivých jazyků, ale také jejich nejrozličnější varianty. (Čeňková, 2008, s. 66)

Jak ve své publikaci zmiňuje Šebková: *Tlumočník se pohybuje vždy mezi dvěma jazyky, tedy mezi tím jazykem, z něhož překládá/tlumočí – zdrojový jazyk, a mezi jazykem, do něhož překládá/tlumočí – cílový jazyk.* (Šebková, 2008, s. 13)

1.3.2 Vzdělávání tlumočnicka znakového jazyka

Zájemci o studium tlumočení českého znakového jazyka mají dvě možnosti studia: Vyšší odbornou školu v Hradci Králové nebo bakalářský obor Jazyky a komunikace neslyšících a posléze navazující magisterský obor Čeština v komunikaci neslyšících na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Nezbytnou součástí tlumočnické profese je bezpochyby kromě celoživotního vzdělávání a zájmu o aktuální dění také znalost kultury neslyšících.

Česká komora tlumočnicků znakového jazyka nebo EduCor³ nabízí nejrozličnější akreditované i neakreditované kurzy zaměřující se na různá specifická odvětví nebo situace, které přináší tlumočnická profese. Tyto kurzy jsou určeny pro tlumočníky v praxi.

Zatímco jazykové školy jako: Pevnost (České centrum znakového jazyka – Praha, Hradec Králové), Trojrozměr (Brněnské centrum českého znakového jazyka – Brno) nebo Evoluce (Jihočeské centrum českého znakového jazyka – České Budějovice)⁴ nabízejí širokou škálu jazykových kurzů, tyto instituce nabízí výuku přímo od Neslyšících lektorů, tedy rodilých mluvčích znakového jazyka.

³ EduCor vzdělání srdcem [online]. Dostupné z: <https://www.educor.cz/>.

⁴ Znakový jazyk a komunikace neslyšících - Kde se můžu naučit český znakový jazyk?. Dostupné z: <https://www.cktjz.com/co-vas-zajima/znakovy-jazyk-a-komunikace-neslyšících/>.

Kurzy znakového jazyka pořádají také organizace: Česká unie neslyšících, organizace Tichý svět známý jako Tichý jazyk nebo Znakovárna z.s.

Je také velmi důležité si uvědomit, že výuku tlumočení a výuku znakového jazyka je potřeba rozlišovat a nezaměňovat – jedná se o dva naprosto rozdílné procesy. (Jak se stát tlumočnickem, 2024)

1.3.3 Etický kodex tlumočnicka znakového jazyka

Jedná se o soubor pravidel, které byly vytvořeny pro ochranu práv tlumočnicků i jejich klientů. Těmito pravidly by se měl každý profesionální tlumočnick řídit a následně je aplikovat ve svém každodenním jednání. Jednotlivé organizace tlumočnicků znakového jazyka, ať už v České republice nebo v zahraničí, dodržují své etické kodexy, které mohou být svým rozsahem rozdílné. Jejich obsah je však téměř shodný. (Pravidla tlumočení, 2024⁵)

1.3.4 Strategie tlumočení

Simultánní tlumočení je opravdu velmi náročné na pozornost, proto v případě, že tlumočení má trvat déle než hodinu, je obvykle přizván i druhý tlumočnick a jedná se o týmové tlumočení.

Červinková Houšková ve své publikaci rozlišuje typy slyšících tlumočnicků v tlumočnickém týmu: „První tlumočnick tzv. „aktivní“ tlumočí, zatímco druhý tlumočnick tzv. „pasivní“ sleduje aktivního tlumočnicka, nadhazuje mu znaky, kontroluje porozumění, připravuje se na roli aktivního tlumočnicka a hlídá čas střídání. Třetí tlumočnick „odpočívající“ nabírá síly k dalšímu tlumočení, může se napít, odejít na toaletu apod. V případě, že se tlumočnický tým skládá pouze ze dvou tlumočnicků, jedna z tlumočnických rolí automaticky selhává. Jednotlivé tlumočnické role se v průběhu tlumočení střídají v pravidelném časovém intervalu“. (Červinková Houšková, 2008, s. 51,52)

V týmovém tlumočení by se tlumočnicki před daným tlumočením měli domluvit na následujících postupech:

1. kdo bude začínat jako aktivní tlumočnick

Tlumočení by měl zahajovat tlumočnick, který se v problematice lépe orientuje nebo má s daným tématem již tlumočnické zkušenosti.

2. intervaly střídání

Jak zmiňuje ve své publikaci Mázerová: „Intervaly pro tlumočení jednoho úseku nelze fixně stanovit. Interval se řídí situací“. Tlumočnick může požádat o vystřídání například z důvodu únavy, ztracení se v informaci, kdy tlumočnick nedokáže pokračovat, nebo špatné srozumitelnosti mluvčího, např. silný akcent.

3. signál pro změnu tlumočnicka

Členové týmu by si měli stanovit signál, kterým se budou navzájem upozorňovat na změnu tlumočnicka. Jednou z možností může být např. zvednutím ruky nebo pohyb pasivního směrem k aktivnímu tlumočnickovi. Jak zmiňuje Mázerová: „Pasivní tlumočnick musí být připraven

⁵ Dostupné z: <https://www.cktjzj.com/co-vas-zajima/terminologie/>

převzít roli aktivního tlumočnicka hned, když kolega přestane tlumočit, a bez prodlení pokračovat v předávání sdělení“. (Mázerová, 2008, s.33,34)

4. forma přihrávek (nahazování)

Tlumočníci by se měli domluvit, zda si budou v případě potřeby nahazovat nejrůznější informace (data, názvy apod.), a pokud ano, jakým způsobem aktivní tlumočnick požádá pasivního tlumočnicka o přihrávku. Může se jednat například o navázání očního kontaktu s pasivním tlumočnickem, zašeptání, pozvednutí obočí atd.

5. volba znakové/slovní zásoby:

„Tlumočníci by měli sjednotit znaky, které budou v průběhu tlumočení používat, aby uživatelé znakového jazyka neměli pocit, že jeden z tlumočnicků používá chybný znak. Důležité je diskutovat o výběrů znaků/termínů pro odborné výrazy“.

6. způsob podpory:

Tlumočníci by si měli stanovit, jakým způsobem upozornit nebo opravit aktivního tlumočnicka v případě, že netlumočí správně. Jednou z možností je, že pasivní tlumočnick např. nakrouť hlavou.

V průběhu tlumočení by měl pasivní tlumočnick zapisovat poznámky, které se následně použijí pro společné zhodnocení a celkovou reflexi. Zpětná vazba by měla být pravidelnou součástí tlumočení. V poznámkách nemusejí být uvedeny pouze body týkající se chyb nebo nedostatků, ale mohou obsahovat také náročná slova pro tlumočení nebo momenty, kdy přihrávky byly funkční. Sám aktivní tlumočnick může v průběhu tlumočení používat informace, které se v danou chvíli objevují na obrazovce, např. titulky (v případě, že mluvčí v některé z reportáží mluví v cizím jazyce).

Tlumočníci by se také dopředu měli seznámit se silnými a slabými stránkami ostatních kolegů. Poté budou schopni lépe předvídat jejich potřeby a následně přihrát údaj kolegovi (čísla, jména, názvy atd.)

7. komplikace/prostředí

Jak jsem již zmínila výše (kap. 1.2), pro správnou percepci znakového jazyka je nezbytně nutné správné osvětlení. V případě, že se náhle vyskytnou komplikace spojené s prostředím – zvuk, titulky, osvětlení apod., je na pasivním tlumočnickovi, aby je v tu chvíli vyřešil.

Pro správné fungování tlumočnického týmu jsou velmi důležité nejen profesní schopnosti, ale také otevřenost nebo důvěra. (Mázerová, 2008, s. 33-37)

Na tuto podkapitolu prakticky navážu v kapitole č. 3.3 Tlumočení ČZJ v médiích (Česká televize).

2. ASNEP + média

2.1 ASNEP

(Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel, z.s.) hájí zájmy osob se sluchovým postižením. Funguje jako zastřešující organizace a zprostředkovatel mezi veřejností a komunitou N/neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých a jejich organizacemi. ASNEP řeší systémově problematiku sluchového postižení. (ASNEP, 2024)

V rámci této asociace bylo vytvořeno celkem sedm expertních komisí, které soustředí svou pozornost na hlavní oblasti života osob se sluchovým hendikepem. V jednotlivých komisích jsou zastoupeni přední odborníci a specialisté ve svém oboru nejen z řad slyšících, ale i neslyšících a nedoslýchavých osob. Mezi tyto komise patří:

EKOTN (Expertní komise pro řešení otázek tlumočení pro neslyšící), EKOV (Expertní komise pro otázky vzdělávání), EKSP (Expertní komise pro oblast sociální práce s lidmi se sluchovým postižením), EKST (Expertní komise pro skryté titulky), LK (Legislativní komise), EKOP (Expertní komise pro přepis), EKP (Expertní komise pro přístupnost).

Při psaní této bakalářské práce jsem spolupracovala výhradně s EKOTN, mezi jehož hlavní oblasti zájmu patří:

- a) zastřešující komunikace s vládními a nadnárodními organizacemi v oblasti tlumočení českého znakového jazyka pro neslyšící*
- b) zastřešující komunikace s českými médii v oblasti tlumočení českého znakového jazyka pro neslyšící*
- c) úzká spolupráce s legislativní komisí ASNEP v oblasti řešení aktuálních právních předpisů souvisejících s profesí tlumočnicka českého znakového jazyka*
- d) spolupráce při řešení stížností na kvalitu tlumočení pro neslyšící*
- e) osvěta o tlumočnické profesi při všech vhodných příležitostech (např. konference, odborné diskuse, debaty...) (EKOTN Expertní komise pro řešení otázek tlumočení pro neslyšící)*

ASNEP úzce spolupracuje s oddělením služeb pro smyslově postižené diváky České televize. Česká televize získává od neslyšících diváků zpětnou vazbu právě prostřednictvím ASNEP.

2.2 Česká televize a český znakový jazyk – související legislativa

Česká televize je veřejnoprávní instituce provozující celoplošné televizní vysílání na území Česka. Byla zřízena ke dni 1. ledna 1992 zákonem č. 483/1991 Sb. – Zákon České národní rady o České televizi⁶.

Zákon rozděluje osoby provozující rozhlasové a televizní vysílání na: provozovatele vysílání ze zákona a provozovatele vysílání s licenci. (*Oprávnění k provozování rozhlasového a televizního vysílání, 2019 s.1,2*).

⁶ Zákon č. 483/1991 Sb.: Zákon České národní rady o České televizi. In: *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, 2010-2018 [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483>

Česká televize jakož provozovatel televizního vysílání ze zákona⁷ má povinnost dle zákona „naplňovat veřejnou službu v oblasti televizního vysílání zejména tím, že opatřuje alespoň 70 % vysílaných pořadů skrytými nebo otevřenými titulky a alespoň 2 % vysílaných pořadů vyrábí v českém znakovém jazyce nebo opatřuje simultánním tlumočením do českého znakového jazyka pro osoby se sluchovým postižením“.

Mezi hlavní úkoly veřejné služby v oblasti televizního vysílání patří mimo jiné také: „vytváření a šíření programů pro poskytování vyvážené nabídky pořadů pro všechny skupiny obyvatel se zřetelem na svobodu jejich náboženské víry a přesvědčení, kulturu, etnický nebo národnostní původ, národní totožnost, sociální původ, věk nebo pohlaví tak, aby tyto programy a pořady odrážely rozmanitost názorů a politických, náboženských, filozofických a uměleckých směrů, a to s cílem posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost pluralitní společnosti“.

S tím dle mého názoru souvisí i kultura neslyšících. Slyšící většina si díky pořadům v českém znakovém jazyce může uvědomit komunikační potřeby neslyšících a může to částečně být i osvětového charakteru. Pořady, které obsahují český znakový jazyk, jsou značeny zkratkou „ZJ“.

2.2.1 Pořady České televize v českém znakovém jazyce

Česká televize (dále jen ČT) vysílá celkem šest televizních programů: ČT1 a ČT2 (plnoformátové), ČT24 (zpravodajský), ČT sport (sportovní), ČT :D (dětský)/ČT art (kulturní)⁸.

Na těchto televizních programech ČT denně nabízí několik pořadů, které jsou tlumočené/přímo v českém znakovém jazyce (dále jen ČZJ).

Pravidelně vysílanými pořady přímo v ČZJ jsou Zprávy v českém znakovém jazyce⁹ a Televizní klub neslyšících (TKN)¹⁰. Oba tyto pořady jsou vždy opatřené také tlumočením do českého jazyka. Zprávy v českém znakovém jazyce jsou vysílány každý den (kromě vánočních svátků, Silvestra a Nového roku) vždy od 19:50 – 20:00 na ČT2. Tento desetiminutový zpravodajský pořad přináší aktuální informace o dění: z domova (České republiky), ze světa, ze světa neslyšících, ze sportu a také předpověď počasí.

Televizní klub neslyšících je pravidelně vysílán každých čtrnáct dní ve středu na ČT2 a je zpravidla věnovaný vždy jednomu konkrétnímu tématu ze života osob se sluchovým postižením. Jedna epizoda pořadu trvá přibližně 25 minut.

V České televizi je celkem šest pravidelně tlumočených zpravodajských pořadů. Jedná se o Zprávy v 16, Zprávy v 16:30, Zprávy v 17, Zprávy v 17:30, Události v regionech a Události (hlavní zprávy).

Kromě výše zmíněných zpravodajských relací, kterým se budu podrobněji věnovat později (kap. 3.), je každý všední den od 12:30 - 14:00 (s výjimkou letních prázdnin a přibližně od první

⁷ Zákon č. 483/1991 Sb.: Zákon České národní rady o České televizi. In: *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, 2010-2018 [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483>

⁸ Základní informace o ČT. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/zakladni-informace-o-ct/>.

⁹ Zprávy v českém znakovém jazyce. TV ČT2, Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097176961-zpravy-v-ceskem-znakovem-jazyce/>

¹⁰ Televizní klub neslyšících. TV ČT2, Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/>

poloviny prosince do Nového roku) na ČT1 pravidelně živě vysílán simultánně tlumočený publicistický pořad Sama doma,¹¹ věnovaný zejména tématům týkajícím se žen. Tento pořad tlumočí vždy jeden tlumočník.

ČT kromě premiérových pořadů nabízí nově také reprízované pořady, které dříve nebyly opatřené tlumočením, ale nyní ano. Jedná se o pořady: Neznámá země¹² (2003), Záhady starého Egypta¹³ (2008), Bohové a mýty staré Evropy¹⁴ (2014) a Zapomenuté výpravy¹⁵ (2021).

ČT také dále uvádí pořady, které primárně tlumočené nejsou, ale v případě, že je nějaká epizoda věnovaná tématu neslyšících, je daná epizoda tlumočená. Mezi tyto pořady patřil např. pořad vysíláný na ČT2 Cesty víry¹⁶, který se v epizodě s názvem Viděli jsme slovo Boží, věnoval tématu římskokatolické farnosti pro neslyšící, nebo jedna epizoda zpravodajského pořadu pro děti: Zprávičky¹⁷ vysílaného na ČT:D, který byl věnovaný Dni znakového jazyka.

Co se týče přístupnosti obsahu pro neslyšící děti, ČT:D každý všední den v rámci Čtení do ouška¹⁸ (původně Čítanka) vysílá tlumočené pohádky čtené různými herci. Každá epizoda trvá vždy 10 minut a je vysílána ve 12:45 a večer v 19:45 opakována. Dalším pravidelně tlumočeným pořadem je Kouzelná školka¹⁹. Pořad trvá okolo 30 minut a nejsou tlumočeny pouze jednotlivé dialogy, ale i krátké pohádky, které jsou vloženy přímo do pořadu. Obvykle je nová epizoda vysílána ve všední den v 17:20, ale bez tlumočení. Daná epizoda je opatřena simultánním tlumočením až druhý den, v rámci opakování epizody tohoto pořadu. V iVysílání ČT (po stisknutí červeného tlačítka na dálkovém ovladači televizoru – toto červené tlačítko je obsaženo na každém ovladači televize připojené k²⁰ internetu) nejsou vloženy celé epizody Kouzelné školky, ale pouze části dialogů postav, které jsou ale často bez tlumočníka (nejsou zde již vloženy celé epizody i s pohádkami). V minulosti také ČT:D vysílala pořad pro neslyšící i slyšící děti s názvem Hopsasa²¹. Pořad obsahoval jak ČZJ, tak i mluvený jazyk – češtinu.

Kromě těchto pořadů byl letos tlumočen také zahajovací a závěrečný ceremoniál a vždy denní souhrn XVII. Letních paralympijských her 2024²².

¹¹ Sama doma. TV ČT 1, Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1148499747-sama-doma/>

¹² Neznámá země. TV ČT 2, Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1045004181-neznama-zeme/>

¹³ Záhady starého Egypta. TV ČT2, Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10169641407-zahady-stareho-egypta/208572232300008/>

¹⁴ Bohové a mýty staré Evropy. TV ČT2, Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10367432180-bohove-a-myty-stare-evropy/211563231190013/>

¹⁵ Zapomenuté výpravy. TV ČT2, Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1181662874-zapomenute-vypravy/>

¹⁶ Cesty víry: Viděli jsme slovo Boží. TV ČT2, 10.11.2024 Dostupné z:

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1185258379-cesty-viry/424235100051003/>

¹⁷ Zprávičky. TV ČT:D, 22.9.2018 Dostupné z: <https://decko.ceskatelevize.cz/video/e218411000160922>

¹⁸ Čtení do ouška. TV ČT:D, Dostupné z: [https://www.ceskatelevize.cz/tv-program/%C4%8Cten%C3%AD%20do%20ou%C5%A1ka/?filtr\[období\]=archiv&radit=vzestupne](https://www.ceskatelevize.cz/tv-program/%C4%8Cten%C3%AD%20do%20ou%C5%A1ka/?filtr[období]=archiv&radit=vzestupne)

¹⁹ Kouzelná školka. TV ČT:D, Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096128096-kouzelná-skolka/>

²⁰ Služba přes červené tlačítko (HbbTV). Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/hbbtv/>

²¹ Hopsasa. TV ČT:D, Dostupné z: <https://decko.ceskatelevize.cz/hopsasa>

²² XVII. Letní paralympijské hry 2024 Paříž. TV ČT sport, Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/16394372564-xvii-letni-paralympijske-hry-2024-pariz/>

Na programu ČT art je pravidelně každé úterý (s výjimkou letních prázdnin a přibližně od první poloviny prosince do Nového roku) vysílán tlumočený pořad ArtZóna²³. Tento pořad trvá méně než 55 minut.

Co se týče programu ČT sport, jsou tlumočeny také Sportovní zprávy²⁴, které jsou obvykle vysílány od 12:25 a trvají zhruba 5 minut. Tyto krátké sportovní zprávy ale nejsou pravidelně opatřené tlumočením do ČZJ. Jsou tlumočeny pouze tehdy, když pořad v televizním programu obsahuje zkratku „ZJ“. Tyto zprávy lze bohužel sledovat pouze živě z důvodu absence licence pro sledování na internetu, což neumožňuje zprávy sledovat ani prostřednictvím HbbTV (červené tlačítko)²⁵. Pořad Téma pro hosty²⁶ byl v minulosti vysílán a simultánně tlumočený.

Jak již uvádí ve své práci Pavlíčková, Česká televize v oblasti zpřístupnění informací pro sluchově postižené prioritně opatřuje pořady skrytými titulky, které mají oproti tlumočeným pořadům několik výhod. Mimo jiné, skryté titulky pokryjí všechny stupně sluchového postižení, protože snahou České televize je zpřístupnit informace co nejširšímu spektru diváků a ne každý sluchově postižený divák ovládá znakový jazyk. Z tohoto důvodu jsou upřednostňovány titulky, které je schopna přečíst většina neslyšících diváků. Jako další benefit skrytých titulků uvádí, že skryté titulky jsou volitelnou službou, neruší tak na obrazovce většinového diváka. (Pavlíčková, 2010, s. 34)

Jak jsem již uvedla výše, ČT má ze zákona povinnost opatřovat pořady ST nebo pořady tlumočit či vyhotovit přímo v českém znakovém jazyce, přičemž každý z těchto dvou způsobů zpřístupnění pořadů neslyšícím divákům má ze zákona dané jiné procentuální zastoupení.

2.3 Komerční televize a český znakový jazyk – související legislativa

Jak jsem již zmínila výše (kap.2.2 Česká televize), Česká televize jakožto provozovatel vysílání má ze zákona povinnost opatřovat svůj vysílaný obsah skrytými/otevřenými titulky a v ČZJ/simultánně tlumočené. Co se týče provozovatelů televizního a rozhlasového vysílání s licenci (komerční/soukromé televize), mají tyto televize ze zákona č. 132/2010 Sb. o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o změně některých zákonů²⁷ povinnost divákům se sluchovým postižením alespoň 15 % pořadů zpřístupňovat skrytými nebo otevřenými titulky. Bohužel v zákoně není přesně definováno, jakým způsobem. Televize se často všemožně snaží této povinnosti vyhýbat, např. tím, že netitulkuje určený počet pořadů na každém kanálu zvlášť, ale dohromady, a také velmi často reprizují otitulkované pořady, ale nepřidávají titulky k novým pořadům. Zákon neukládá soukromým stanicím povinnost týkající se pořadů tlumočených/v českém znakovém jazyce. (Pro sledování televize bez zvuku existují skryté titulky, 2019)

²³ ArtZóna. TV ČT art, Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/12072033166-artzona/324294340010012/>

²⁴ Sportovní zprávy. TV ČT sport, Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10665551695-sportovni-zpravy/>

²⁵ Zkratka HbbTV znamená Hybrid broadcast broadband TV. V překladu je to televizor, který v sobě spojuje televizní a internetové vysílání. Ve zkratce je to odborný název pro technologii tzv. červeného tlačítka. Služba přes červené tlačítko (HbbTV). Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/hbbtv/>.

²⁶ Téma pro hosty. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10127554193-tema-pro-hosty-ct-sport/>.

²⁷ Zákon č. 132/2010 Sb.: Zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o změně některých zákonů (zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání). Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-132>.

3. Tlumočení českého znakového jazyka v médiích

3.1 Historie tlumočení českého znakového jazyka ve zpravodajství

3.1.1 Historie tlumočení ve zpravodajství v Československé/České televizi

Jako vůbec první zpravodajská relace tlumočená do českého znakového jazyka byl pořad *Ozvěny*, který se začal vysílat v roce 1979. Zprvu se jednalo pouze o komentované politické zpravodajství, následně byl pořad doplněn také o aktuality ze života lidí se sluchovým postižením. Po pádu komunismu byl tento pořad nahrazen Televizním klubem neslyšících, který ČT vysílá od roku 2000 dodnes.

Na počátku roku 1989 se konalo jednání Svazu invalidů s Redakcí zpravodajství Československé televize ohledně hlavní zpravodajské relace *Televizní noviny*. Svaz invalidů dlouhodobě usiloval o tlumočení tohoto pořadu. Po sametové revoluci a následném pádu komunismu byla jednání zastavena a ukončena. Průlom nastal mezi lety 1990/1991, kdy se na druhém programu *Televizní noviny* začaly tlumočit. Nyní se tento pořad již nevysílá.

Od roku 2000 se začaly vysílat také *Zprávy v českém znakovém jazyce* (tehdy s názvem *Zprávy ve znakové řeči*), které jsou přímo v českém znakovém jazyce (nejsou simultánně tlumočené do ČZJ).

Mezi tlumočníky, kteří stáli na počátku tlumočení v médiích, patřili: M. Kleisnerová, K. Křeček, J. Kubicová, E. Mrzílková, J. Švagr, J. Zeman. Tlumočníci byli vybráni Celostátní komisí tlumočnicků, která úzce spolupracovala s lektory českého znakového jazyka.

V roce 2011 měli neslyšící možnost sledovat kromě *Zpráv v českém znakovém jazyce* i tlumočené *Zprávy o půl šesté*²⁸, které obvykle trvaly 6-10 minut a zpočátku byly vysílané na ČT1 a následně přesunuty na ČT24.

Od ledna 2012 měli neslyšící diváci také možnost sledovat i diskusní pořad *Interview*²⁹, do kterého je zván vždy jeden host, jenž diskutuje přímo s moderátorem pořadu. Momentálně je tento pořad stále vysílán, ale již není zpřístupněn pro neslyšící diváky preferující znakový jazyk.

Jedním z hlavních milníků, který zásadně ovlivnil četnost tlumočení ČZJ v médiích, byla pandemie Covid-19. Nově tlumočení začalo být součástí tiskových konferencí svolaných vládou nebo dalších zpravodajských pořadů. Nově byly vytvořeny dvě skupiny po čtyřech tlumočnících, kteří se pravidelně střídaly po čtrnácti dnech, aby eliminovali riziko přenosu infekce. Tlumočníci pracovali ve dvou směnách: 8:00 – 14:00, 14:00 – 20:00. Na každé směně byli přítomni vždy dva tlumočníci.

Po vyhlášení nouzového stavu přišlo nařízení, že všichni zaměstnanci ČT, včetně tlumočnicků, musí mít v průběhu výkonu své profese nasazenou roušku nebo respirátor. Poprvé takto museli tlumočit 19. 3. 2020. Nedílnou součástí porozumění znakovému jazyku je kromě možnosti odezírání také sledování mimického projevu tlumočnicka. V tomto případě nebylo pro neslyšící diváky možné zcela rozumět tlumočenému obsahu a pro neslyšící byla tato forma naprosto nepřijatelná. Ve stejný den se na ČT2 ve *Zprávách v českém znakovém jazyce* objevila neslyšící moderátorka s prostříhnutým obdélníčkem v roušce, který měla vyplněný průhlednou fólií, díky

²⁸ *Zprávy o půl šesté*. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10323934991-zpravy-o-pul-seste/211411017300103/>.

²⁹ *Interview ČT24*. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10095426857-interview-ct24/212411058040110/>.

níž neslyšící diváci měli možnost sledovat mimiku, bez které projev ve znakovém jazyce ztrácí gramatické charakteristiky a další náležitosti.

20. 3. se pak na obrazovce objevili tlumočníci s vytvořenou průhlednou ochranou obličeje a od 21. 3. už používali štíty. Ty však měli také velkou nevýhodu, a to tu, že při pohybech hlavy se štíty leskly na několika místech a pro neslyšící bylo velmi nekomfortní tlumočnicka sledovat. Tento problém byl vyřešen během pár dní méně intenzivním nasvícením tlumočnicka. Následně pak tlumočníci od 1. 5. nemuseli mít nasazenou roušku ani ochranný štít v případě, že budou ve studiu sami. (Tlumočení do znakového jazyka v době koronavirové pandemie, 2020)

Od 1. března 2021 Česká televize zahájila ukládání záznamu hlavního zpravodajského pořadu „Události“ včetně tlumočení a skrytých titulků do video archivu České televize iVysílání. (Tlumočené události ČT nově i v archivu, 2021)

3.1.2 Historie tlumočení v komerčních televizích

Historicky poprvé se tlumočení do českého znakového jazyka na komerční televizi uskutečnilo dne 23. 1. 2018. Rada ASNEP v čele s jejím členem Mgr. Milanem Fritzem oslovila TV Primu ohledně tlumočení prezidentské debaty s volebními kandidáty Milošem Zemanem a Jiřím Drahošem. Konkrétně se jednalo o první televizní duel před druhým kolem prezidentských voleb.

Od 20:15 mohli neslyšící diváci sledovat živé vysílání tlumočené debaty na internetové stránce televize Prima (iPrima), kde bylo vloženo okénko, v němž byli umístění tlumočníci. Přímě v televizi však tlumočení zveřejněno nebylo. Tlumočení se ujaly Mgr. Helena Andrejsková a Mgr. Josefína Fritzová Kalousová, které byly osloveny tehdejší prezidentkou ASNEP Pavlínou Spilkovou přímo v den tlumočené prezidentské debaty. Tlumočnice tím pádem neměly dostatek času ani potřebné materiály na přípravu.

Další tlumočení proběhlo až 11. 1. 2023 a jednalo se o tlumočení prezidentské debaty na TV Prima. Tlumočnice Bc. Michala Wirth (dříve Wu) se spolupodílela nejen na tlumočení, ale také na organizaci. Druhou tlumočnicí byla Mgr. Helena Andrejsková. Tlumočnice bohužel od TV Prima nedostaly k dispozici televizní studio, ze kterého by mohly přímo tlumočit, proto tlumočily online prostřednictvím platformy Facebook. Následně rada ASNEP usilovala o to, aby tlumočnice měly pro tlumočení k dispozici své vlastní studio.

Na další tlumočenou debatu měly tlumočnice již k dispozici své vlastní studio. 25. 1. 2023 ve 20:15 proběhla na TV Prima tlumočená superdebata prezidentských kandidátů s názvem Hledá se prezident. Diváci tlumočenou debatu mohli sledovat prostřednictvím televizní stanice CNN Prima News, na jejím webu i prostřednictvím HbbTV (červené tlačítko). Toto byl poslední pořad, který byl dosud na TV Prima tlumočen.

Radě ASNEP se nakonec povedlo získat spolupráci také s TV Nova, a zajistila tak tlumočení hned několika zpravodajských pořadů týkajících se volby prezidenta. Poprvé byla tlumočena Cesta na Hrad: Debata 12. 1. od 17:00 – 18:30 s kandidáty na prezidenta (Jaroslav Bašta, Karel Diviš, Pavel Fischer, Marek Hilšer, Tomáš Zima) a od 20:00 – 21:30 (Andrej Babiš, Petr Pavel, Danuše Nerudová). Tlumočení bylo možné sledovat pouze na webových stránkách TV Nova, nebo prostřednictvím červeného tlačítka na ovladači, nikoli přímo v televizi. Další tlumočené debaty, které bylo možné sledovat: Velký individuální rozhovor s Andrejem Babišem ve 20:00 – 20:30 (23. 1.), Velký individuální rozhovor s Petrem Pavlem ve 20:00 – 20:30 (24. 1.), Cesta na Hrad: Poslední debata ve 20:00 – 21:30 (26. 1.), Cesta na Hrad (rozhovor s nově zvoleným prezidentem České republiky Petrem Pavlem) ve 20:00 – 20:30 (29. 1.) Tyto debaty bylo možné

stejně jako v předchozích případech sledovat prostřednictvím červeného tlačítka nebo na internetu. Všechny tyto prezidentské debaty a rozhovory tlumočily Mgr. Helena Andrejsková a Bc. Michala Wirth. Tlumočení bylo výhradně financováno komerčními televizemi a doposud nebyl žádný pořad na komerčních televizích doposud tlumočen.

3.2 Specifika tlumočení v médiích

Je velmi důležité si uvědomit, že rozdíl mezi tlumočeným pořadem vysílaným živě a mezi pořadem, který je předtočený nebo se natáčí přímo ve znakovém jazyce, je opravdu velký. Na pořad, který je předtočený má tlumočnick více času na přípravu, zatímco tlumočení živého pořadu je náročnější, neboť neví, kterým směrem se bude vyvíjet. Tím pádem je tento typ tlumočení náročnější na volbu znaků a tlumočnickovu pohotovost, což má následně vliv i na psychickou stránku tlumočnicka. (Brendlová, 2020, s.56)

To souvisí i s výběrem různých témat, která se mohou v jednotlivých zprávách objevit.

Dle mých zkušeností získaných při sledování tlumočených zpráv musí mít tlumočnick nejen velmi bohatou slovní i znakovou zásobu, ale musí mít i vhlad do nejrůznějších oborů. Tlumočnick musí kromě spisovné formy českého jazyka ovládat i nejrůznější dialekty, které se mohou objevit v jednotlivých zprávách, a to nejen v pořadu Události v regionech. Dalším specifikem je i překlad informací v titulcích, např. když se ve zprávě objevuje mluvčí cizího jazyka, zprávy jsou opatřeny titulky, které mají k dispozici nejen diváci, ale i tlumočnicki, kteří z titulků vytváří překlad do znakového jazyka.

V případě simultánně tlumočených zpravodajských pořadů se tlumočnick nemůže plně spolehnout na bodový scénář a velmi často je na poslední chvíli zařazena nová informace nebo dochází k aktualizaci původní informace. Tlumočnick také v případě nesrozumitelnosti nebo uniknutí, nezachycení informace nemá možnost mluvčího zastavit a požádat o zopakování, ale musí dále v tlumočení pokračovat, aby mu neunikly další informace. Dalším specifikem, které se při tlumočení zpráv objevuje, jsou jména lidí, názvy nejrůznějších obcí, firem atd., které obvykle nemají určený znak. Kvůli rychlosti předané informace od moderátora nemá tlumočnick šanci stihnout prstovou abecedou vyhláskovat celý pojem, a proto musí sáhnout po inicializaci, tedy použít jedno písmeno z daného slova – nejčastěji se jedná o první písmeno.

3.2.1 Vzdělávání tlumočnicků ČZJ v médiích

V roce 2009 a 2011 se uskutečnil seminář s názvem Specifika tlumočení v médiích³⁰, jehož programem bylo kromě teoretické části: specifických aspektů tlumočení v médiích (rozhlas, televize, ...) a praktických zkušeností také praktická cvičení. Lektory tohoto semináře byli Naďa Dingová a Sergej J. Bovkun.

Co se týče dalšího vzdělávání zaměřujícího se na tlumočení v médiích, žádný další kurz se již nekonal.

3.2.2 Parametry tlumočnicka na obrazovce

Velikost obrazového výřezu pro tlumočnicka odpovídá standardům EBU (European Broadcast Union), v překladu – Evropská vysílací unie, která sdružuje veřejnoprávní média spadající do Evropské vysílací oblasti nebo jsou členy Rady Evropy. Česká republika je jednou z 56

³⁰ Specifika tlumočení v médiích, Jazyková cvičení pro tlumočnicki. Dostupné z: <http://ruce.cz/aktuality/1168-specifika-tlumoceni-v-mediich-jazykova-cviceni-pro-tlumocniky>.

členských zemí a je zastoupena Českým rozhlasem a Českou televizí. (EBU: naši členové, 2024)

EBU mimo jiné standardizuje i technické parametry související s velikostí tlumočníka na obrazovce. Dle Ing. et Ing. Petra Kolodějové, vedoucí oddělení služeb pro smyslově postižené diváky, se parametry tlumočníka od počátku poskytování služby nezměnily.

Obrázek č.1 – fotografie ukazující velikost tlumočníka na obrazovce

Události v regionech (Praha), 2.10.2024, 13:44 <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10118379000-udalosti-v-regionech-praha/224411000141002/>

3.3 Tlumočení ČZJ v médiích (Česká televize)

Momentálně v České televizi v Praze pravidelně působí celkem 7 tlumočnicků českého znakového jazyka. V Brně je tlumočnický tým složený ze 4 tlumočnicků a v Ostravě ze 3. Tlumočníci jsou externí a nemají interní zaměstnanecký poměr.

Jedna z externích tlumočnic vede rozpis služeb, které jsou uvedené vždy na půl roku dopředu. Tlumočníci se do tabulky následně zapisují. Tlumočníci se v Praze běžně střídají v intervalu 7 dní a v jeden den jsou vždy k dispozici 2 tlumočníci. Od pondělí do pátku jeden tlumočí tzv. „dlouhý blok“, tedy Zprávy v 16, Zprávy v 16:30, Zprávy v 17:30 a Události (hlavní zprávy od 19:00). Druhý tlumočí tzv. „krátký blok“, a to Události v regionech a Události. O víkendu a během státních svátků se tlumočí pouze Události.

dlouhý blok	krátký blok
1. tlumočník	2. tlumočník
Zprávy v 16 (3min)	X
Zprávy v 16:30 (3min)	X
Zprávy v 17 (3min)	X
Zprávy v 17:30 (3min)	X
X	Události v regionech (18:00-18:20)
Události (hlavní zprávy 19:00 - 19:55)	

Tabulka č. 1 – přehled tlumočených zpravodajských pořadů na ČT1/ČT24

Z hlediska tlumočení Událostí, které jsou nejdelším tlumočeným úsekem zpravodajství a trvají skoro hodinu, obvykle začíná tlumočník, který předtím netlumočil krátké zpravodajské relace a Události v regionech. V průběhu hlavních zpráv – Událostí od 19:00 do 19:55 – se tlumočníci střídají v pravidelných časových intervalech, obvykle po 15–20 minutách. Jak dlouhé budou jednotlivé časové intervaly, záleží nejen na dohodě obou tlumočnicků, ale i na skončení zpravodajského vstupu. Ke střídání dochází na pokyn režiséra současně se střihem.

V případě střídání tlumočnicků při tlumočení Událostí vypadá situace následovně: Aktivní tlumočník tlumočí, zatímco pasivní tlumočník hlídá čas. V případě, že se blíží čas pro střídání, si pasivní tlumočník stoupne před druhou kameru – tím předá informaci nejen aktivnímu tlumočnickovi, ale také kameramanovi, který po ukončení jednoho zpravodajského vstupu či tematického bloku přepne kameru, a ta okamžitě začne snímat druhého tlumočníka.

Většina zpravodajských relací je tlumočena v Praze a vysílána celostátně. Výjimku tvoří Události v regionech a vybrané speciály ČT24.

O tom, jaké pořady budou tlumočeny nad rámec běžného vysílacího schématu, rozhoduje dramaturgie oddělení služeb pro smyslově postižené diváky. Často se tak stává ve spolupráci s produkcí pořadu.

Co se týče Událostí v regionech (dále jen UVR), byly od 3. 4. 2023 zahájeny další dvě verze televizního vysílání pro běžné, tedy slyšící diváky. Diváci měli nově možnost sledovat regionální zprávy i ze severovýchodu a jihozápadu Čech³¹. Tato změna se ale bohužel nepřenesla také do tlumočení. Stále jsou simultánně tlumočeny pouze tři původní regionální verze. V případě, že neslyšící diváci mají zájem sledovat regionální zprávy, ale žijí na severozápadu nebo jihozápadu Čech, musí zvolit celostátní vysílání UVR v Praze nebo regionální v Brně nebo Ostravě. Pražské regionální zpravodajství se věnuje nejdůležitějším událostem z celé České republiky.

V současné době ČT neplánuje zřizovat samostatná oddělení pro zpřístupnění pořadů smyslově postiženým divákům v regionech severovýchod a jihozápad. Dle Ing. et Ing. Petry Kolodějové, vedoucí oddělení služeb pro smyslově postižené diváky, by náklady ČT byly tak vysoké, že by byly zcela neúměrné minimálnímu procentu pořadů, pro které by byly určeny. 99,9 % pořadů

³¹ Česká televize spouští rozšířené regionální vysílání. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/ceska-televize-spousti-rozsirene-regionalni-vysilani-8328>.

kteří obsahují skryté titulky, zvukový popis a tlumočení do ČZJ, jsou těmito službami opatřeny z Prahy, Brna a Ostravy.

Diváci, slyšící i neslyšící, si však mohou naladit jiný program a sledovat tak jinou regionální verzi přímo v televizi. Např. divák z Jihomoravského kraje, zařazený do „JM“, může po přeladění sledovat verzi „SM“, kdy obě tyto verze jsou simultánně tlumočené.

Do 2. 4. 2023 Diváci ze severovýchodu Čech sledovali regionální vysílání z Prahy a diváci z jihozápadu pak mohli nejčastěji volit mezi Prahou a Brnem.

Původně pouze z: (do 2. dubna 2023)			Nově i z:	
CT1	SM	JM	SVC	JZC
Hlavní město Praha	Olomoucký k.	Jihomoravský k.	Ústecký k.	Karlovarský k.
Středočeský k.	Moravskoslezský k.	Zlínský k.	Liberecký k.	Plzeňský k.
			Karlovéhradecký k.	Jihočeský k.
			Pardubický k.	Vysočina

Tabulka č. 2 – přehled původních a nově vysílaných regionálních verzí zpravodajského pořadu Události v regionech

3.3.1 Tlumočníci českého znakového jazyka, výběr tlumočnicků + zaškolování nového tlumočnicka

Tlumočníci jsou při tlumočení v České televizi vázáni interním předpisem ČT, který se v podstatě neliší od obecných zásad tlumočení pro prelingválně neslyšící osoby.

V budoucnu ČT nevyklučuje spolupráci s neslyšícím konzultantem, který by byl tlumočnickům k dispozici jako neslyšící supervizor. Tlumočníci by s ním pak měli možnost konzultovat správný výběr a užití znakové zásoby a neslyšící konzultant/supervizor by jim předával zpětnou vazbu k předešlým tlumočením. Jedním z hlavních cílů je mimo jiné ucelení znakové zásoby. Tlumočníci by poté používali stejné dohodnuté znaky, a tím pádem by se ve vysílání neobjevovaly nejrozličnější varianty jednoho znaku. Supervize by probíhala po vzájemné dohodě s tlumočnickými každé tři měsíce. Někteří tlumočníci ČT již těchto služeb využívají, ale pouze v soukromé rovině.

Tým tlumočnicků se vybírá ve spolupráci oddělení služeb pro smyslově postižené diváky s vedením ASNEP. Česká televize si je vědoma, že kvalitativní úroveň tlumočnicků dovedou posoudit pouze odborníci této organizace. Spoléhá tedy plně na jejich doporučení.

Česká televize vypisuje výběrové řízení na tlumočnicka. Kromě výborné znalosti obou pracovních jazyků – českého jazyka i českého znakového jazyka a určitého stupně vzdělání – minimálně SŠ + absolvování kurzu nebo doklad o absolvování studia na VŠ zaměřeného na vyžaduje tlumočení časovou flexibilitu, spolehlivost a minimálně tříletou tlumočnickou praxi.³²

³² Tlumočník ČJ ↔ ČZJ v České televizi [online]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1692295274905051&set=a.1061690457965539>.

Práce pro ČT se liší pouze v tom, že tlumočník si musí zvyknout na televizní techniku a na to, že jeho výkon nelze opravit, jde rovnou do vysílání. Tato činnost může být pro určité jedince velmi stresová. Většinou jsou však tlumočníci “ostřílení” tlumočením v mnoha dalších situacích, např. u soudu, u lékaře, v bance, na veřejnosti apod. Dle názoru a zkušeností Ing. et Ing. Petry Kolodějové, vedoucí oddělení služeb pro smyslově postižené diváky, se doba zaučení nového tlumočníka odhaduje na jeden týden a obvykle je naprosto bezproblémová.

3.3.2 Zpětná vazba od neslyšících diváků

Neslyšící diváci mají několik možností, jak České televizi předávat nejrůznější připomínky, týkající se nejen samotného tlumočení. Jednou z možností zpětné vazby k tlumočeným zprávám je předat ji přímo jednotlivým tlumočnickům. V případě Zpráv v českém znakovém jazyce diváci mohou zpětnou vazbu předat (realizačnímu) týmu daných zpráv. Další možností je podat zpětnou vazbu přímo ASNEP, nebo ji zaslat přímo České televizi. Existují dvě možnosti, jakými lze zpětnou vazbu zaslat. První možností je vyplnit kontaktní formulář na webových stránkách. Druhou možností je zaslat zpětnou vazbu prostřednictvím videa v ČZJ přímo ČT. V tomto případě dojde k oslovení externích tlumočnicků, kteří vytvoří překlad daného videa do českého jazyka formou textu.

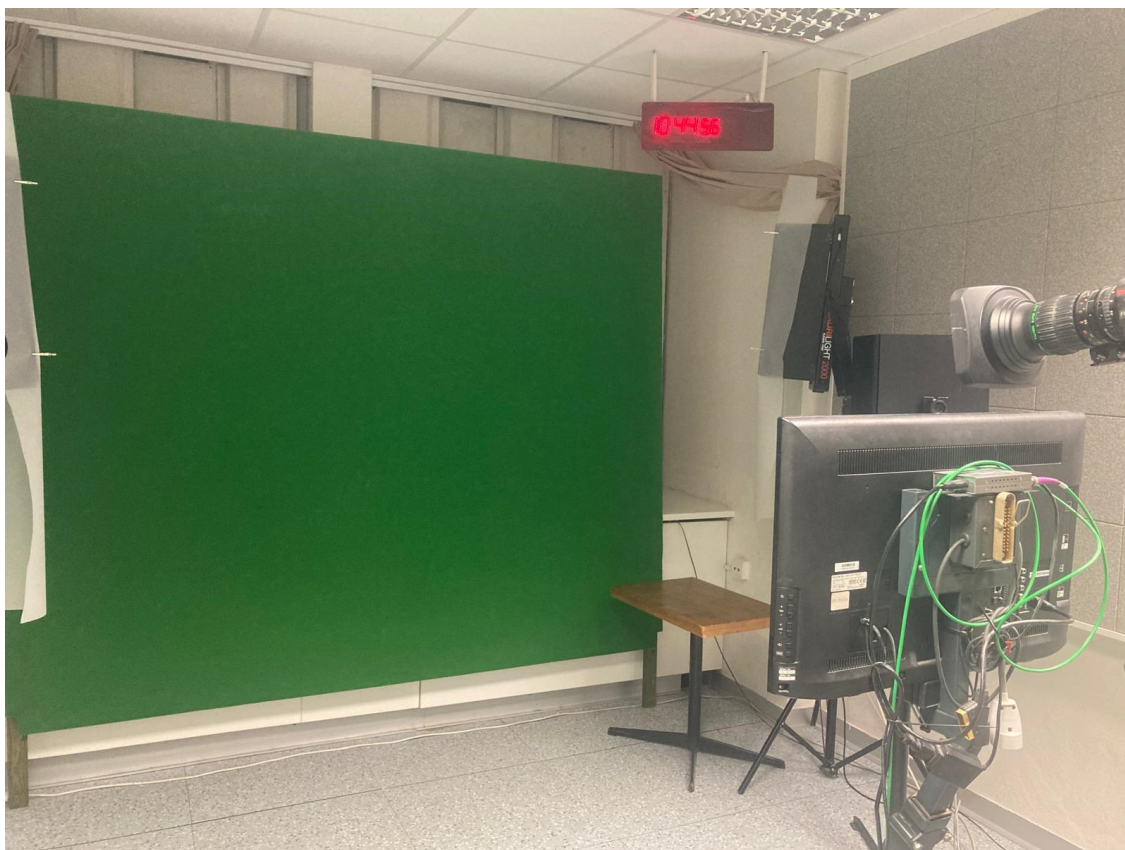
3.4 Tlumočnická studia v České televizi

Tlumočníci českého znakového jazyka obvykle netlumočí ze stejného studia, ze kterého vysílají moderátoři, ale mají k dispozici dvě studia, ze kterých jsou následně živě přenášeni přímo do vysílání. Z prvního studia (viz. Obrázek č. 2) jsou tlumočeny Zprávy v 16, 16:30, 17, 17:30. V tomto studiu je tlumočnický sám. Výjimku tvoří pořad Události v regionech, kdy je tlumočnický spolu s moderátorem v jednom studiu.

Z druhého studia (viz. obrázek č. 3) se přenáší tlumočení jednoho zpravodajského pořadu, a tedy hlavních zpráv – Událostí. Kromě tlumočnicků je zde přítomný také kameraman, který v případě Událostí přepíná kamery na tlumočnický při střídání.

V obou studiích je kromě čtečky titulků a kamer také shodně umístěno zelené plátno, které se používá k tzv. barevnému klíčování. Pořad je natočený nebo živě přenášen ze studia v tzv. klíčovací barvě, nejčastěji v zelené či modré. Tlumočníci před tímto pozadím při tlumočení stojí a barevným klíčováním je nastavena klíčovací barva, která je následně zprůhledněna. (Bejček, 2015, s.10)

Kromě zeleného pozadí je bezpochyby důležité i správné osvětlení. Vzhledem k tomuto klíčovacímu pozadí je nezbytně nutné, aby byl tlumočnický oblečen do černého oděvu.

Obrázek č. 2 – studio, ve kterém se tlumočí Zprávy v 16, 16:30, 17, 17:30)

Obrázek č. 3 – studio, ve kterém se tlumočí Události v regionech (Praha), Události (hlavní zprávy)

4. Srozumitelnost a přístupnost zpravodajských pořadů v ČT

V dnešní době plné dezinformací a poplašných zpráv je velmi důležité, aby všichni měli rovný přístup k informacím. V tomto ohledu se mezi nejohroženější osoby řadí senioři, děti a bezpochyby i neslyšící. Pro neslyšící, komunikující českým znakovým jazykem, je velmi obtížné získat pravdivé a kvalitní informace, které pro ně budou srozumitelné. Z tohoto důvodu Česká televize nabízí každý den alespoň jeden zpravodajský pořad tlumočený do českého znakového jazyka, kde neslyšící mohou získat informace o aktuálním dění nejen v České republice, ale i ve světě. Proto je nezbytné, aby byla tato služba poskytována na co nejvyšší úrovni. Česká televize je jako veřejnoprávní médium vázána zákonem poskytovat pouze ověřené informace, a tím pádem se jedná o spolehlivý zdroj informací.

4.1 Metodika

Metodu výzkumu jsem určila na samotném počátku zpracovávání této bakalářské práce, aby byla v souladu, s již předem stanovenými cíli. Nejprve jsem prostudovala literaturu týkající se metod empirického výzkumu v lingvistice, abych následně správně postupovala. Na základě prostudované literatury jsem ke sběru dat zvolila výzkumnou metodu dotazníku. Tuto metodu jsem volila hned z několika důvodů: rychlé shromáždění dat, jednoduchost rozšíření do komunity a anonymita jednotlivých respondentů. Také z tohoto důvodu jsem spolupracovala s organizací ASNEP, která má celorepublikový dosah. Po nastudování literatury a vyhotovení dotazníku jsem zanalyzovala nashromážděná data. Podrobnější postup shromáždění a analyzování dat je popsán v následujících kapitolách této práce.

4.2 Cíl výzkumu

Dotazník jsem zhotovila se zřetelem ke svému cíli, kterým bylo: reflektovat srozumitelnost a přístupnost tlumočených zpravodajských pořadů pro neslyšící diváky. Tento výzkum byl dále zaměřen na spokojenost s množstvím tlumočených pořadů a také jsem svou pozornost věnovala tomu, zda neslyšící diváci mají přehled o tom, kolik procent vysílaného obsahu má být dle zákona přímo v českém znakovém jazyce (dále jen ČZJ) či simultánně tlumočeno do ČZJ. Je důležité, aby neslyšící v tomto ohledu znali svá práva. Dalším dílčím cílem mé práce bylo zjistit, zda neslyšící v případě jakýchkoli názorů či problémů, týkajících se tlumočených zpravodajských pořadů, zasílají zpětnou vazbu České televizi. Pouze díky podobným podnětům ze strany uživatelů může ČT stále zkvalitňovat služby pro sluchově postižené.

4.3 Dotazník

Pro účely této bakalářské práce byl vytvořen elektronický dotazník určený výhradně uživatelům českého znakového jazyka. Na tyto uživatele jsem se zaměřila výlučně z důvodu zhodnocení srozumitelnosti tlumočených zpravodajských relací z pohledu neslyšícího diváka. Dotazník má tuto problematiku zmapovat a následně zpětnou vazbu předat daným tlumočnickům, kteří díky tomu budou moci své služby dále zkvalitňovat.

Dotazník jsem sestavila ve spolupráci s rodilým mluvčím ČZJ a vyhotovila pomocí Google Forms, ve kterém jsem nejprve vytvořila formulář, který se automaticky přeformoval v dotazník. Dotazník je tvořen 16 otevřenými, polouzavřenými i zavřenými otázkami a bylo jej možné vyplnit po dobu jednoho měsíce, a to od 15. 7. 2024 – 15. 8. 2024. Na dotazníkovém šetření jsem aktivně spolupracovala s organizací ASNEP, konkrétně s EKOTN (expertní komisí zřízené pro řešení otázek tlumočení pro neslyšící), která v roce 2021 provedla dotazníkové šetření věnované otázce spokojenosti uživatelů ČZJ se zpravodajskými pořady v ČZJ na ČT.

Rádi bychom s ASNEP porovnali výsledky jejich dotazníkového šetření z roku 2021 s výsledky mého výzkumu, čímž bychom mohli dojít k novým poznatkům. Překlad jednotlivých otázek vyhotovila neslyšící figurantka a pracovnice v oblasti PR Centra neslyšících a nedoslýchavých pro Prahu a Středočeský kraj paní Darina Mikulíková.

V úvodní části dotazníku jsem zjišťovala od respondentů základní údaje pro vytvoření představy jednotlivých profilů, jako je jejich věk a místo bydliště. Velmi důležitým faktorem byly otázky týkající se věku, ale i preferovaného způsobu komunikace. Tyto tři otázky (č. 1-3) byly uzavřené. Další část byla věnovaná míře sledovanosti jednotlivých simultánně tlumočených pořadů a zpravodajského pořadu přímo v českém znakovém jazyce. Tato část byla sestavena ze tří polouzavřených otázek (č. 4, 5, 9). Respondenti zde měli na výběr z pěti možností a u jedné z nich byla možnost na otázku odpovědět individuálně. První dvě otázky byly zaměřené na simultánně tlumočené zprávy, zatímco otázka č. 9 zjišťovala informace ohledně zpráv přímo vyhotovených v českém znakovém jazyce. Následující část se věnovala spokojenosti/nespokojenosti s pořady v českém znakovém jazyce (otázka č. 6, 13). Přičemž polootevřená otázka č. 6. přímo navazující na otázku č. 4, 5, se zabývala spokojeností/nespokojeností s kvalitou simultánně tlumočených pořadů, zatímco uzavřená otázka č. 13 byla zaměřena na spokojenost/nespokojenost s kvantitou zpravodajských pořadů v českém znakovém jazyce. Na to navazuje polouzavřená otázka č. 14, která zjišťuje, zda jsou nějaké zpravodajské pořady, které by měli respondenti zájem sledovat, ale nejsou simultánně tlumočené. Otázka č. 7 je polouzavřená a věnovala se nejen srozumitelnosti tlumočených zpráv představených již v otázkách č. 4, 5, ale i dalších zpravodajských pořadů. Uzavřená otázka č. 8 plynule navazovala na předchozí otázku, tedy otázku týkající se dostatečné velikosti tlumočnicka na obrazovce, což bezpochyby souvisí s otázkou č. 7. Nepovinná otevřená otázka č. 10 byla vytvořena jako „doplňková otázka“ zjišťovací s cílem dozvědět se, odkud neslyšící získávají informace o aktuálním dění v případě, že nesledují zprávy. Otázka č. 11 byla polouzavřená a zaměřovala se na to, zda respondenti pocítují nějakou změnu v tlumočení ve zpravodajství před a po období Covid-19. Následující otázka č. 12 zjišťovala, zda v případě podnětů podávají respondenti zpětnou vazbu České televizi či dalším subjektům a pokud ano, jakým způsobem. Tato otázka byla uzavřená a neslyšící měli možnost vybrat jednu z pěti nabízených odpovědí. Otázka č. 15 je polouzavřená a věnuje se informovanosti neslyšících respondentů o tom, kolik procent obsahu má být denně podle zákona v České televizi simultánně tlumočeno/v českém znakovém jazyce. Poslední 16. otázka zjišťuje, zda se respondenti zúčastnili dotazníkového šetření, které provádělo ASNEP v roce 2021. Tato uzavřená otázka byla do dotazníku zařazena z důvodu podobnosti výzkumu, který prováděl právě ASNEP, s výzkumem v mé bakalářské práci. Výsledky by následně bylo možné porovnat a zjistit nové poznatky.

Obrázek č. 4 – ukázka podoby dotazníku

Otázky zahrnuté v dotazníku jsou uvedené v příloze č. 1.

4.4 Analýza dotazníkového šetření

Elektronický dotazník obsahoval celkem 16 otázek (15 otázek povinných, vyžadujících odpověď + 1 otázka odpověď nevyžadující), které byly uvedeny jak v češtině, tak přeloženy do českého znakového jazyka. Dotazník vyplnilo 46 osob, z toho dvě uvedly, že nejsou uživateli českého znakového jazyka a dalších sedm neodpovědělo na všechny otázky, proto jsem jejich odpovědi musela eliminovat. Dotazníkové šetření bylo anonymní.

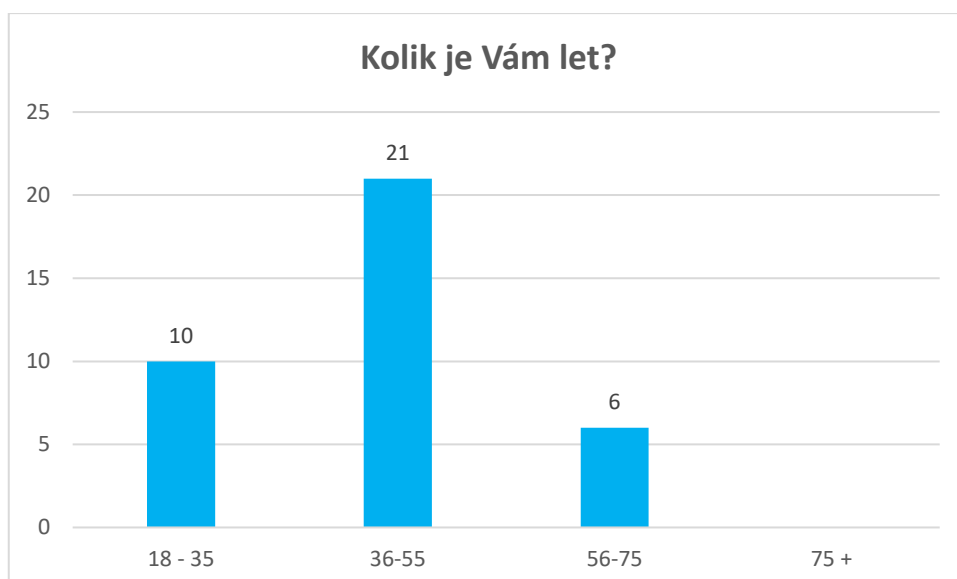
Při rozesílání dotazníku jsem se snažila oslovit co největší počet neslyšících občanů z různých krajů České republiky, proto jsem spolupracovala s organizací ASNEP, která má celorepublikový dosah. ASNEP dotazník zveřejnil na svých facebookových stránkách. Dále jsem oslovila nejrozličnější organizace a instituce zabývající se problematikou neslyšících osob a v neposlední řadě jsem dotazník se souhlasem ředitelky Centra pro neslyšící a nedoslýchavé pro Prahu a Středočeský kraj (dále jen CNN o.p.s.) rozeslala také jejich klientům. V CNN o. p. s. totiž působím jako tlumočnice českého znakového jazyka. Požádala jsem také své kolegyně, aby dotazník rozeslaly svým klientům.

Cílem první otázky bylo zjistit, zda jsou respondenti uživateli českého znakového jazyka. Tato otázka měla vyselektovat pouze uživatele znakového jazyka a zbytek respondentů byl eliminován, protože výsledky bylo potřeba získat výhradně od neslyšících a nejlépe rodilých mluvčích ČZJ. Odpověď „ano“ vybralo celkem 37 respondentů a odpověď „ne“ zaškrtnuly dvě osoby. V následujících otázkách budu tedy pracovat pouze se vzorkem těchto 37 osob.

Graf č. 1 – podíl uživatelů českého znakového jazyka

Druhá otázka zjišťovala věk respondentů. Nejvíce zastoupenou skupinou byli respondenti v rozmezí 36–55 let (21)³³. Další skupinou byli respondenti 18–35 (10). Šest respondentů uvedlo věkovou kategorii 56-75 a věková kategorie 76 a více nebyla v tomto výzkumu zastoupena ani jednou osobou. Tato otázka byla v dotazníkovém šetření zařazena nejen z důvodu vytvoření představy profilů jednotlivých respondentů, ale také z důvodu potvrzení/vyvrácení hypotézy, že starší osoby častěji čerpají informace z klasických médií, jako je televizní zpravodajství.

Graf č. 2 – věk respondentů

Ve třetí uzavřené otázce měli respondenti vybrat místo svého bydliště. Jak jsem již výše zmínila, tato otázka byla do dotazníku zařazena pouze pro vytvoření představy o jednotlivých profilech respondentů. Nejvíce zastoupenou skupinou byli respondenti z Hlavního města Prahy (13). Ze Středočeského kraje odpovědělo na dotazník celkem devět respondentů. Z Jihomoravského

³³ kromě čísel uvedených přímo v textu i čísla uvedená v závorkách udávají počet respondentů

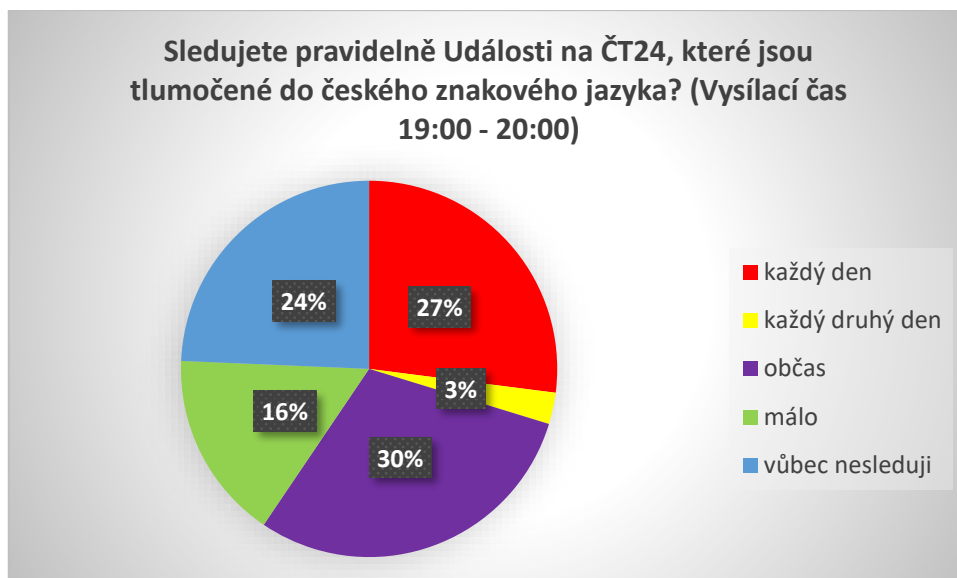
kraje vyplnili dotazník čtyři osoby a z Královéhradeckého tři. Z Libereckého a Zlínského kraje bylo shodně po dvou respondentech. Z Moravskoslezského, Olomouckého, Plzeňského a z kraje Vysočina se dotazníkového šetření zúčastnil vždy jeden respondent. Z Jihočeského, Karlovarského, Pardubického a Ústeckého kraje se dotazníkového šetření nezúčastnil žádný respondent.

Graf č. 3 – místo bydliště respondentů

Čtvrtá otázka se věnovala četnosti sledování Událostí na ČT24, které jsou pravidelně tlumočené do českého znakového jazyka (vysílací čas 19:00 – 20:00).

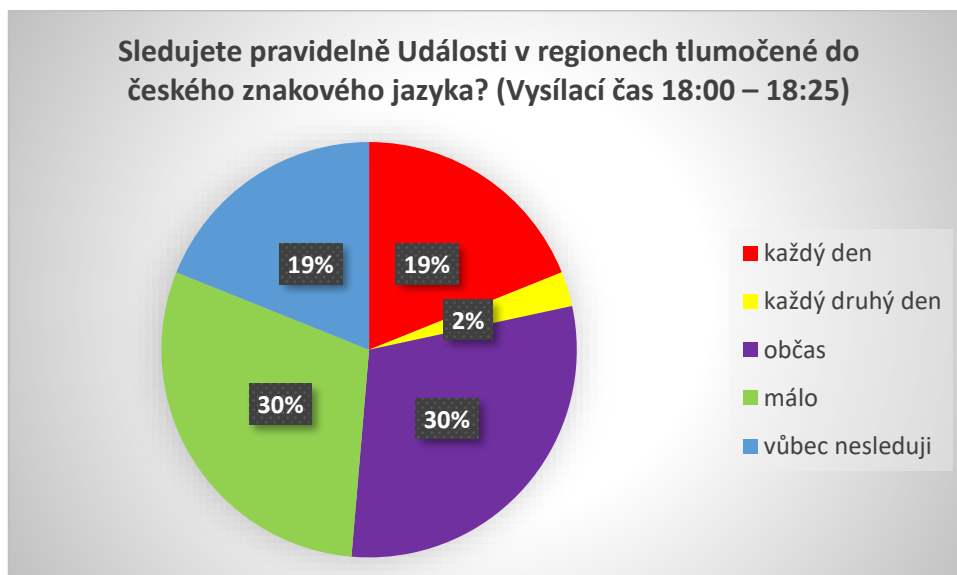
11 respondentů uvedlo, že Události sledují občas a dalších deset vyplnilo, že Události sledují každý den. Šest respondentů uvedlo, že málo, a jen jeden zaškrtnul odpověď „každý druhý den“. Zbývajících devět respondentů sdělilo, že Události nesledují vůbec, z toho jeden z respondentů uvedl, že Události sledoval pouze v případě mimořádných situací, jako např. střelba na FF. Dva respondenti sdělili, že raději získávají informace z jiných informačních platforem (iDNES, Novinky.cz, Facebook, Instagram) a jiný uvedl, že Události nesleduje, protože nemá televizi. Další dva sdělili, že je sledování zpráv nezajímá a jeden respondent uvedl, že nesleduje tlumočené Události kvůli nekvalitním tlumočnickům regionálních zpráv v Ostravě. Zbývajících dva respondenti důvod, proč Události nesledují, neuvedli.

Graf č. 4 – četnost sledování tlumočených Událostí na ČT24

Pátá otázka cílila na to, jak pravidelně sledují respondenti Události v regionech, tlumočené do českého znakového jazyka (vysílací čas 18:00 – 18:25).

11 respondentů uvedlo, že Události v regionech (dále UVR) sleduje občas a stejný počet je sleduje málo. Sedm sdělilo, že UVR sledují každý den a jeden respondent vybral kategorii „každý druhý den“. Celkem sedm respondentů zapsalo, z jakého důvodu je nesledují. Vždy po jednom uvedli, že nesledují, protože: nemají televizi, zprávy je nezajímají, preferují čtení novin a stejně jako v předchozí otázce, jeden respondent uvedl, že tlumočení je nekvalitní – UVR v Ostravě. Zbývajících tři respondenti uvedli, že na sledování zpráv nemají čas.

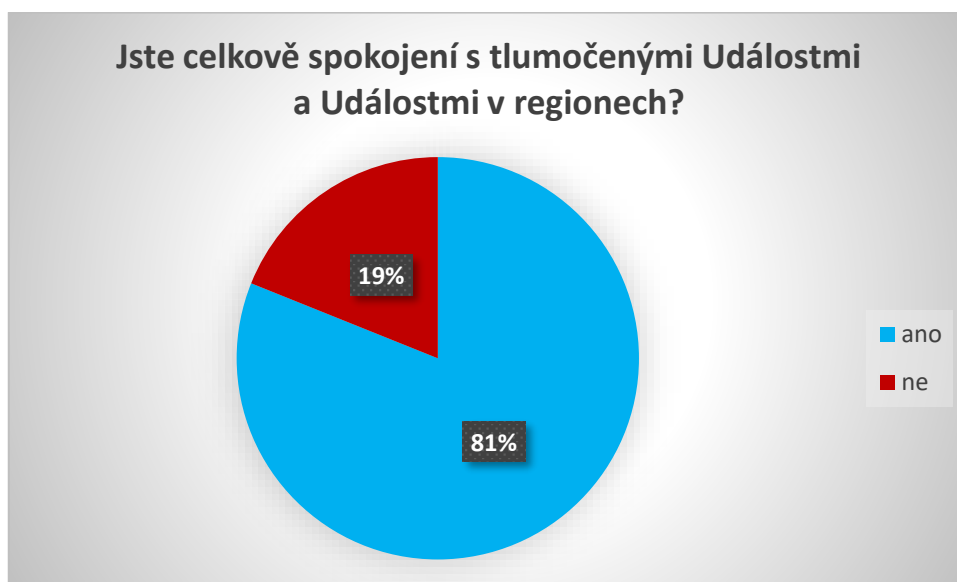

Graf č. 5 - četnost sledování tlumočených Událostí v regionech

Šestá otázka se týkala celkové spokojenosti s tlumočenými pořady (Události v regionech, Události).

30 osob označilo odpověď „ano“ – jsou spokojeni s kvalitou tlumočení. Dva z toho dále uvedli, že jsou spokojeni a rádi, že je tlumočení zajištěno, ale nejsou zcela spokojeni s kvalitou tlumočení některých tlumočnicků. Šest respondentů vybralo odpověď „ne“ – nejsou spokojeni s tlumočenými pořady, z toho dva odpověď zdůvodnili, že jim nevyhovuje tlumočení Událostí v regionech a jeden svou odpověď přímo specifikoval na tlumočnicka z Ostravy, který podle něho používá znakovanou češtinu. Další dva uvedli, že jim nevyhovují někteří tlumočníci, ale svou odpověď dále nekonkretizovali. Jeden respondent sdělil, že televizi nesleduje, proto nedokáže zhodnotit a zbývajících jeden důvod neuvedl.

Tuto otázku jsem dále porovnávala s otázkou č. 3 – s místem bydliště respondentů. Respondenti, kteří nebyli spokojeni s kvalitou tlumočení, pocházeli z hlavního města Prahy, Moravskoslezského i Jihomoravského kraje. Dalo by se tedy předpokládat, že ne všichni respondenti jsou spokojeni s tlumočením Událostí v regionech právě ve svém regionu, ale např. respondent ze Zlínského kraje, který by měl dle regionálního rozdělení ČT spadat do Jihomoravského kraje, není spokojen s tlumočením z Ostravy. U jiného respondenta však regionální verze odpovídala. Respondent žije v Moravskoslezském kraji a není spokojen s kvalitou tlumočení regionálních zpráv na Ostravsku. Jak jsem již zmínila výše (kap. 4.3 Tlumočení českého znakového jazyka v médiích (Česká televize), si mohou diváci naladit jakoukoli regionální verzi tohoto pořadu. Ostatní respondenti bohužel přesně nespecifikovali, zda se jedná pouze o regionální zprávy nebo nikoli. Mohu tedy pouze předpokládat, že tři osoby, které jsou dle výzkumu z Hlavního města Prahy, nejsou spokojeni právě s tlumočením z Prahy, odkud se vysílají a tlumočí nejen Události v regionech pro Prahu a Středočeský kraj, ale i Události (hlavní zprávy).

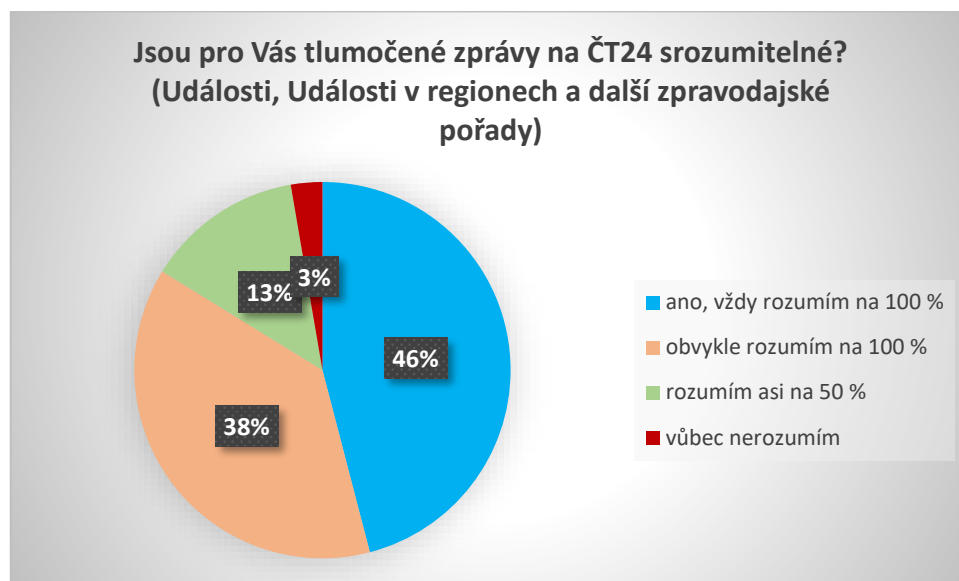

Graf č. 6 spokojenost s tlumočením Událostí a Událostí v regionech

Sedmá otázka zjišťovala míru srozumitelnosti tlumočených zpráv (ČT1, ČT24).

Odpověď „ano, vždy rozumím na 100 %“ označilo celkem 17 osob. Dalších 14 respondentů vybralo odpověď „obvykle rozumím na 100 %“ a pět odpověď „rozumím asi na 50 %“. Čtyři

z nich uvedli důvod týkající se kvality tlumočení (např. někteří tlumočníci jsou nekvalitní, proto někdy dává přednost titulům a jeden opět uvedl, že tlumočník z Ostravy používá znakovanou češtinu a nepoužívá mimiku), jeden důvod nesdělil. Zbývajících jeden respondent sdělil, že televizi nesleduje, proto nebude hodnotit.

Graf č. 7 srozumitelnost tlumočených Událostí a Událostí v regionech

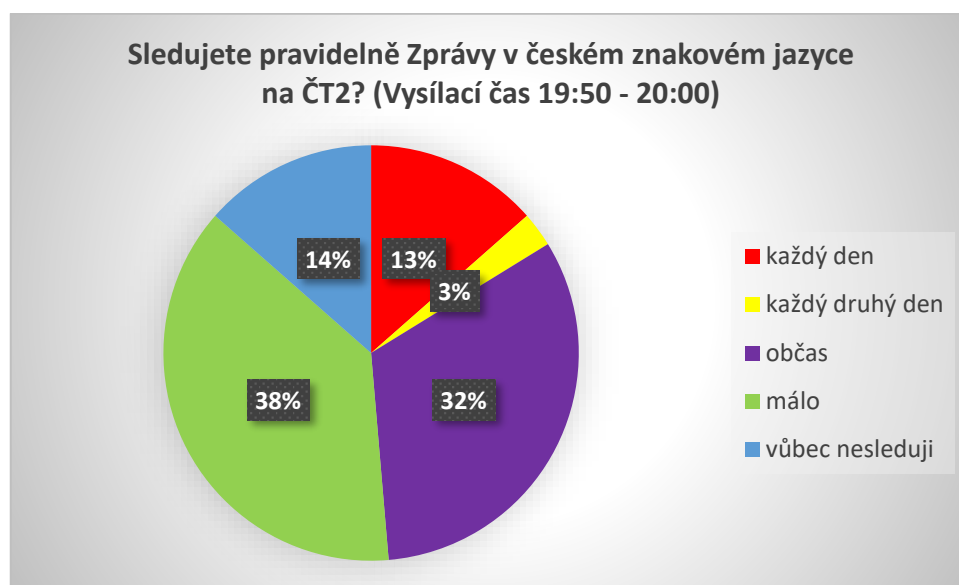
Otázka číslo osm se věnovala velikosti tlumočníka na obrazovce. 32 respondentů uvedlo, že je pro ně tlumočník dostatečně velký a viditelný. Ostatních 5 označili odpověď „ne“ – tlumočník je malý a hůře viditelný.

Tuto otázku jsem porovnála s otázkou č. 7, konkrétně s respondenty, kteří označili odpověď „rozumím asi na 50 %“ a „vůbec nerozumím“ s respondenty, kteří označili odpověď „ne“ tlumočník pro ně na obrazovce není dostatečně velký. Domnívala jsem se, že by tyto dvě otázky mohly spolu souviset, ale dle výsledků tento závěr nebyl prokázán.

Graf č. 8 dostatečná velikost tlumočníka

Devátá otázka se zabývala mírou sledovanosti Zpráv v českém znakovém jazyce na ČT2 (vyhotovené přímo v ČZJ – netlumočené). 14 respondentů vybralo variantu, že Zprávy v českém znakovém jazyce (dále jen Zprávy) sledují málo. Jeden respondent tuto odpověď dále specifikoval tím, že oproti zprávám v TV upřednostňuje internetové zpravodajství. 12 osob uvedlo, že Zprávy sledují občas, z toho jeden sdělil, že mu nevyhovuje, že se Zprávy překrývají s pořadem Branky, body, vteřiny – vysíláném ve stejný čas na ČT1 a ČT24. Dalších pět respondentů dle výzkumu sledují Zprávy každý den a jedna osoba každý druhý den. Ostatních pět respondentů Zprávy nesledují vůbec, jeden uvedl, že preferuje tlumočené zprávy na ČT24. Dále jeden respondent dává přednost zprávám v písemné podobě a jiný uvedl, že mu nevyhovuje čas vysílání. Další dva důvod nesdělili.

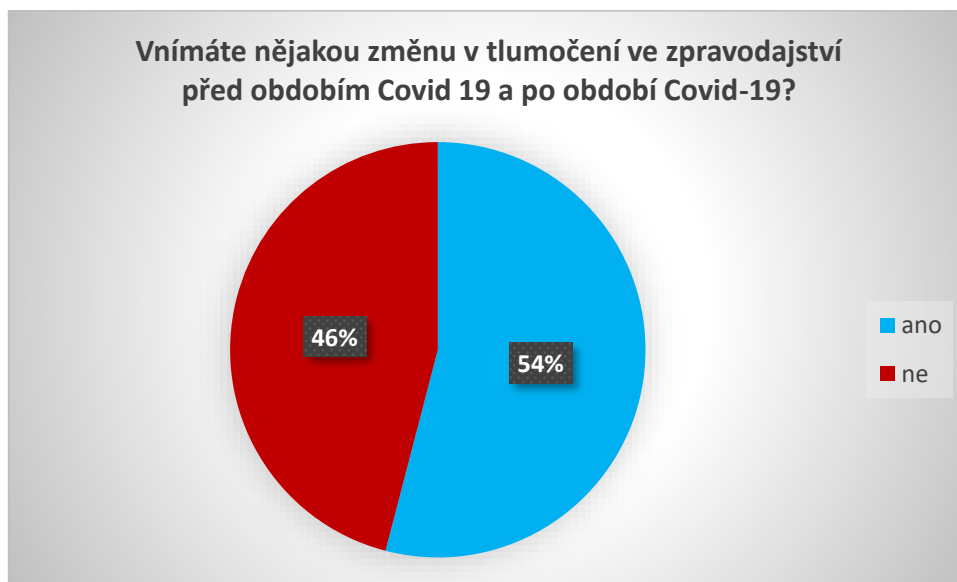
Graf č. 9 četnost sledování Zpráv v českém znakovém jazyce na ČT2

Na otevřenou a nepovinnou otázku č. 10, která zjišťovala, odkud respondenti získávají informace o aktuálním dění v případě, že nesledují zprávy v televizi, relevantně odpovědělo pouze 16 osob (celkem bylo 22, ale některé odpovědi nedávaly smysl). Všechny 16 respondentů shodně uvedlo, že získávají informace z nejrůznějších internetových zdrojů (Novinky.cz, Idnes.cz, Hospodářské noviny, Seznam.cz), sociálních sítí (Facebook, Instagram) a také např. z TKN (Televizní klub neslyšících).

Tuto otázku jsem dále porovnávala i s otázkou č. 2, tedy, s věkovou kategorií respondentů. Devět osob, které upřednostňovaly internetové zdroje a sociální sítě oproti televiznímu zpravodajství, byli respondenti ve věkové kategorii 36–55 let a sedm ve věkové kategorii 18–35 let. Tuto otázku tedy nezodpověděl ani jeden respondent z věkové kategorie 56–75 let.

Otázka č. 11 byla polouzavřená a respondenti se zde mohli vyjádřit k tomu, zda vnímají nějakou změnu, v tlumočení ve zpravodajství před a po období Covid 19. Tato otázka zde byla zařazena hlavně pro realizační tým zpravodajství České televize, aby jeho pracovníci měli možnost od uživatelů znakového jazyka získat zpětnou vazbu týkající se této změny. Celkem 20

respondentů odpovědělo, že změnu v tlumočení před a po období Covid-19 vnímají. Z toho 10 osob sdělilo, že zásadní změnu vnímá v nárůstu tlumočení zpravodajských pořadů a jeden respondent pravděpodobně otázku nepochopil zcela přesně a největší změnu vnímal v průhledných rouškách a ochranných štítech, ve kterých se tlumočníci objevovali na televizních obrazovkách. Dalších 17 osob uvedlo, že žádnou změnu v tlumočení nepocítuje, z toho jeden respondent uvedl, že si situaci již přesně nepamatuje, proto je pro něj nemožné rozdíly porovnat.

Graf č. 10 změna v tlumočení ve zpravodajství před a po období Covid-19

Otázka č. 12 zjišťovala, zda v případě nějakých podnětů předávají respondenti České televizi zpětnou vazbu a v případě, že ano, jakým způsobem. Celkem 24 osob vybralo odpověď „ano“ – dávám zpětnou vazbu. Z toho šest osob sdělilo, že připomínky předávají přímo ASNEP a dalších šest označilo, přímo variantu „ČT“. Tři respondenti dávají zpětnou vazbu pouze týmu Zpráv v ČZJ a další dva pouze tlumočnickům na ČT24. Jeden respondent uvedl, že hodnocení posílá, jak týmu Zpráv v ČZJ, tak i ČT. Další sdělil, že své připomínky zasílá ASNEP, týmu Zpráv v ČZJ i přímo ČT a jeden dle vybraných odpovědí předává zpětnou vazbu ASNEP i přímo tlumočnickům na ČT24. Čtyři respondenti dále nespecifikovali, komu zpětnou vazbu předávají. Zbývajících 13 respondentů označilo odpověď „ne“ – nedávám zpětnou vazbu.

Tuto otázku jsem dále porovnala s otázkou č. 2 (věkovou kategorií respondentů) a zjistila jsem, že 100 % všech dotazovaných ve věkovém rozmezí 56–75 let poskytují ČT zpětnou vazbu. Naopak nejméně ji poskytují osoby ve věkovém rozmezí 35–55 let (9). Celkem čtyři respondenti byli v tomto případě zastoupeni v kategorii 18–35 let.

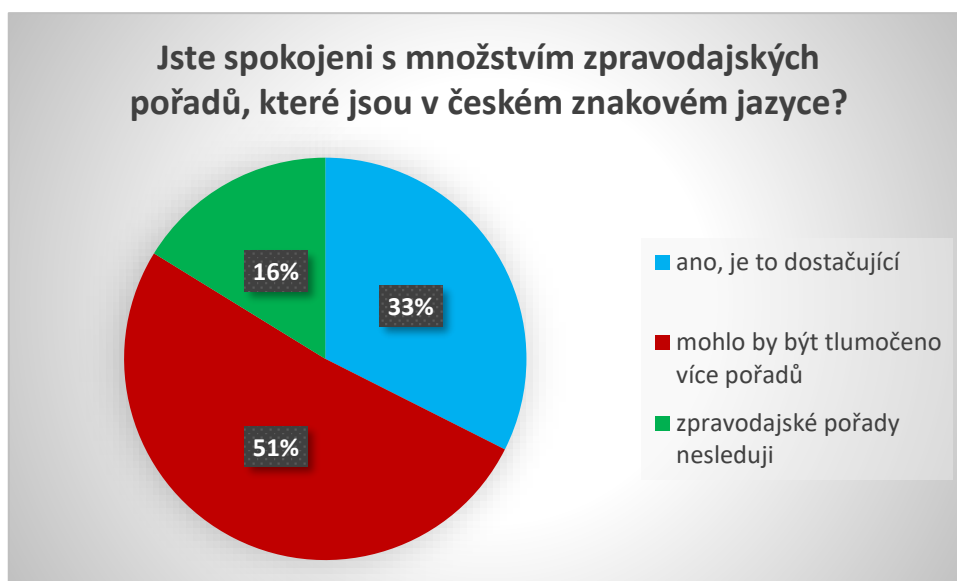

Graf č. 11 předávání zpětné vazby

13. uzavřená otázka se zaměřovala na to, zda jsou respondenti spokojeni s množstvím tlumočených zpravodajských pořadů. 19 respondentů označilo, že by mohlo být tlumočeno více zpravodajských pořadů. Dalších 12 respondentů uvedlo, že jsou s množstvím pořadů spokojeni a zbývajících 6 osob zpravodajské pořady vůbec nesleduje.

Tuto otázku jsem následně porovnála s otázkou č. 2. Konkrétně jsem se zde zaměřila výhradně na respondenty, kteří by měli zájem, aby bylo tlumočeno více zpravodajských pořadů. Přidat počet respondentů k věkovým kategoriím by v tomto případě bylo zcela nepřesné, protože respondenti ve věkových kategoriích nejsou zastoupeni rovnoměrně. Nejvíce zastoupenou skupinou zde byli respondenti ve věkovém rozmezí 56-75 let (66,66 %), dále 18-35 let (60 %). Nejmenší, ale přesto stále nadpoloviční zájem mají respondenti ve věkovém rozmezí 36-55 let (52,38 %).

Tuto otázku jsem také porovnála s otázkou č. 4, 5. Kromě uživatelů ČZJ, kteří sledují tyto dva pořady „každý den“, „každý druhý den“ a „občas“, mají zájem sledovat více zpravodajských pořadů i diváci, kteří tyto zpravodajské pořady sledují málo nebo vůbec.

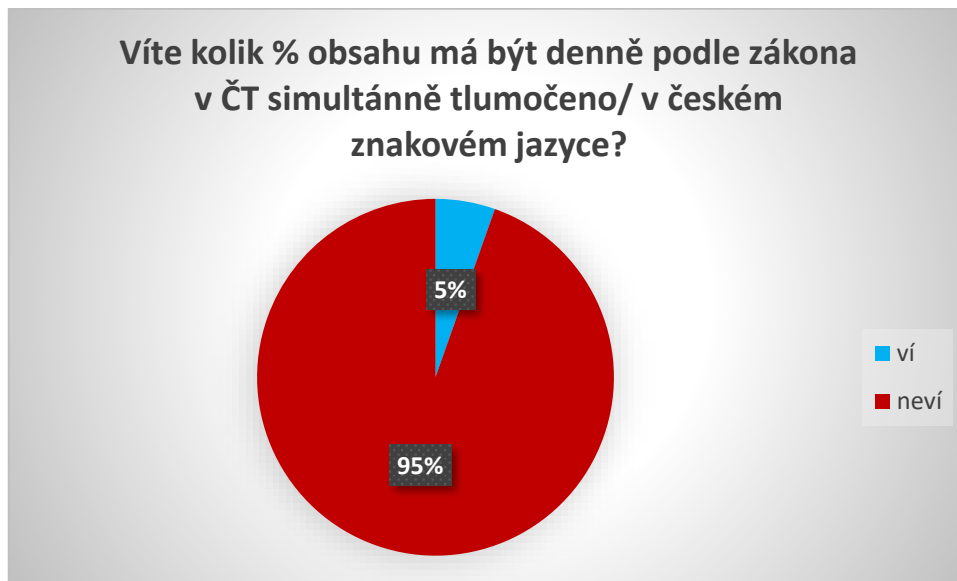
Graf č. 12 spokojenost s množstvím zpravodajských pořadů

Polouzavřená otázka č. 14 následně zjišťovala, zda existují některé zpravodajské pořady, které by respondenti měli zájem sledovat, ale bohužel nejsou tlumočené. 23 respondentů označilo odpověď „ano“. Tři respondenti uvedli, že by měli zájem o tlumočení politického diskusního pořadu Otázky Václava Moravce. Dva respondenti by měli zájem o tlumočení pořadu Michaely Jílkové Máte slovo. Další respondent by měl zájem sledovat kromě dvou výše zmíněných pořadů také pořad Reportéři ČT s tlumočením. Jeden respondent by měl zájem sledovat tlumočené sportovní pořady a další respondent by byl rád, kdyby po Událostech následovalo alespoň 5 minut tlumočení cca do 20:00. Pravděpodobně by tento respondent měl zájem o tlumočení hlavního sportovně-zpravodajského pořadu Branky, body, vteřiny. Jednomu respondentovi vadí, že nejsou tlumočeny všechny politické schůze, tiskové konference a rozhovory s prezidentem republiky. Další respondent má zájem o tlumočení vždy, když se jedná o mimořádnou situaci. Ostatní dva vyslovili zájem o tlumočení na komerčních televizích, jako je Nova, Prima. Zbylých 14 osob o tlumočení dalších zpravodajských pořadů zájem nemá.

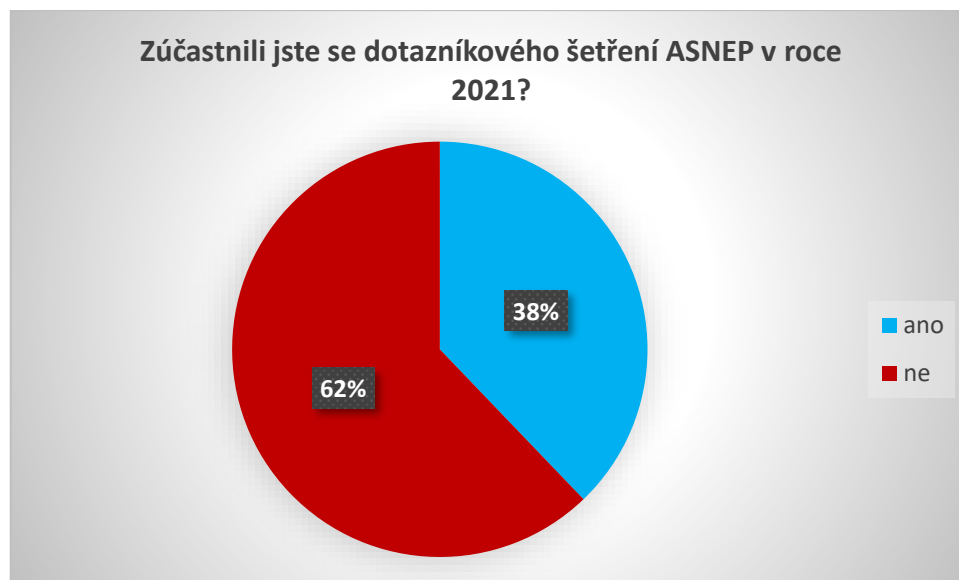
Graf č. 13 zájem o sledování jiných zpravodajských pořadů

U polouzavřené otázky č. 15 měli respondenti na výběr ze dvou možností. Otázka zkoumala u respondentů znalost týkající se povinnosti veřejnoprávní televize ohledně tlumočení českého znakového jazyka. Respondenti zde měli určit, zda ví/neví kolik procent obsahu má být dle zákona denně tlumočeno. 25 respondentů označilo odpověď „nevím“. Pět osob na tuto otázku odpovědělo špatně. Dva respondenti jsou mylně přesvědčeni, že je denně tlumočeno 75% obsahu a další dva si myslí, že 15 %. Jedna osoba uvedla, že je tlumočeno 70 %. Jiných pět respondentů sice označilo odpověď „ano“ ale již konkrétní údaj nenapsalo do kolonky jiné, jak bylo uvedeno v zadání. U těchto odpovědí nemohu zkontrolovat, zda respondenti správná data opravdu znají, proto je nemohu počítat mezi relevantní odpovědi. Na tuto otázku správně odpověděli pouze 2 respondenti – 2 %.

Graf č. 14 znalost o zákonné povinnosti pořadů v ČZJ

Uzavřená otázka č. 16 zjišťovala, zda se respondenti zúčastnili již zmíněného dotazníkového šetření ASNEP roku 2021. Tato otázka je cenná hlavně pro ASNEP, která následně získané výsledky mého výzkumu může porovnat s výsledky svého výzkumu provedeného před 3 lety. Podle této studie se 14 respondentů dotazníkového šetření ASNEP zúčastnilo, zbylých 23 nikoli.

Graf č. 15 účast na dotazníkovém šetření ASNEP

4. 5 Výsledky šetření

Hlavním záměrem dotazníkového šetření bylo zjistit, zda jsou tlumočené zpravodajské pořady na ČT srozumitelné, a tím pádem i přístupné pro neslyšící diváky. Sumarizovala jsem celkem 37 odpovědí respondentů z 10 krajů České republiky.

Téměř polovina dotazovaných uvedla, že tlumočeným zpravodajským pořadům rozumí vždy na 100 %. U respondentů, kteří označili odpověď, že obvykle tlumočeným zpravodajským pořadům rozumí na 50 % nebo vůbec, srozumitelnost nesouvisí a v žádném případě neovlivňuje malý rozměr tlumočnicka na obrazovce, ale kvalita tlumočení.

Nadpoloviční většina respondentů předává ČT zpětnou vazbu týkající se zpravodajských pořadů v ČZJ, ale většina dotazovaných (83,34 %), kteří nejsou celkově spokojeni s tlumočením Událostí a UVR, zpětnou vazbu neposkytují. Myslím si, že to je v tomto případě škoda, protože pouze díky připomínkám diváků může ČT služby dále zkvalitňovat. ČT nemá sama o sobě žádné nástroje, kterými by dokázala správnost a srozumitelnost tlumočení hodnotit.

Bohužel dle výsledků šetření jsem zjistila, že více než 90 % neslyšících nemá povědomí o tom, kolik procent obsahu má být dle zákona v ČT denně simultánně tlumočeno/v českém znakovém jazyce, proto nemají kontrolu nad tím, zda to ČT opravdu splňuje. Naštěstí ČT tlumočí a tituluje více pořadů, než jí udává zákon. Respondenti často mylně udávali údaje (70 %, 75 %, 15 %), které spíše souvisí s povinností titulkování pořadů.

Více než polovina dotazovaných uvádí, že by měli zájem o tlumočení více zpravodajských pořadů. Mezi respondenty označujícími tuto odpověď se objevovali i ti, kteří dle výsledků

tlumočené zpravodajské pořady sledují málo nebo vůbec. Neslyšícím divákům, kteří zprávy nesledují, dle výsledků nevyhovuje čas a pravděpodobně forma zpráv. Největší zájem diváků sledujících/nesledujících zprávy je o tlumočení zpravodajské debaty jako, jsou Otázky Václava Moravce a Máte slovo. Mezi další netlumočené pořady, které by neslyšící rádi sledovali, patří např. sportovní zprávy, Reportéři ČT nebo mimořádné zprávy.

Závěr

V první kapitole, která byla stejně jako dvě následující zaměřena teoreticky, jsem vymezila základní pojmy týkající se tlumočení a stručně vysvětlila jeho proces. Následně jsem se zaměřila na specifika tlumočení znakového jazyka, kdy jsem uvedla také konkrétní faktory, které mají dopad na samotnou kvalitu tlumočení. Dále jsem definovala profesi tlumočnicka znakového jazyka a uvedla konkrétní strategie při tlumočení v týmu.

Ve druhé kapitole jsem představila asociaci ASNEP a expertní komise, které při ASNEP pracují. Následně jsem se podrobněji zaměřila na komisi EKOTN, se kterou jsem spolupracovala při sestavování otázek do elektronického dotazníku. Dále jsem shrnula informace týkající se českého znakového jazyka a tlumočení ve veřejnoprávní a v soukromých televizích a s tím související legislativu. V této kapitole jsem také uvedla seznam pořadů České televize, které jsou zpřístupněny v českém znakovém jazyce (jsou opatřeny simultánním tlumočením) a jen pro úplnost jsem zde zmínila tlumočené zpravodajské pořady, kterým jsem věnovala následující kapitolu.

Třetí kapitola se věnuje výhradně tématu tlumočení českého znakového jazyka v médiích. Nejprve jsem zde shrnula historii tlumočení českého znakového jazyka ve zpravodajství – Československé/České televizi a v komerčních televizích. Navázala jsem definováním specifik tlumočení v médiích. Dále jsem zmínila vzdělávání tlumočnicků ČZJ v médiích a parametry tlumočnicka na obrazovce. Svou pozornost jsem zaměřila na tlumočení ČZJ v médiích, kdy jsem se věnovala převážně tématu střídání tlumočnicků a tlumočení Událostí v regionech a Událostí (hlavních zpráv). Neopomněla jsem ani samotné tlumočnický a zmínila jsem i jejich výběr a to, jakým způsobem vypadá zaškolování nového tlumočnicka v médiích. V neposlední řadě jsem se zaměřila i na téma týkající se zpětné vazby od neslyšících diváků. V samotném závěru teoretické části jsem představila i studia, ze kterých tlumočníci v České televizi tlumočí.

Čtvrtá kapitola se věnovala výhradně dotazníkovému šetření, prostřednictvím něhož jsem reflektovala srozumitelnost a přístupnost pořadů v ČZJ. Šetření se věnovalo výhradně České televizi, jakožto veřejnoprávní televizi, která musí dle zákona splnit nejružnější požadavky, mezi které mimo jiné patří i zpřístupňování obsahu neslyšícím. Dotazník byl sestaven z 16 otázek, vyhotoven v elektronické podobě a získala jsem relevantní odpovědi od 37 respondentů. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že neslyšící téměř vždy rozumí simultánně tlumočeným zprávám do ČZJ. Myslím si, že jde o velice pozitivní výsledek, díky němuž víme, že neslyšící získávají aktuální informace ve srozumitelné formě. Dále jsem se zaměřila na spokojenost respondentů s množstvím tlumočených pořadů. Ukázalo se, že většina spokojená je. Více než polovina neslyšících respondentů uvedla, že České televizi/tlumočnickům/týmu Zpráv v českém znakovém jazyce/ASNEP předávají zpětnou vazbu. Tento výsledek je za mě v pozitivním slova smyslu velmi překvapivý, protože tyto instituce/týmy mají díky zpětné vazbě užitečný prostředek, který mohou použít i k vlastní sebereflexi. Dle výsledků jsem zjistila, že neslyšící bohužel neví, kolik procent obsahu má být denně simultánně tlumočeno/přímo ČZJ, proto bych dle tohoto zjištění ráda oslovila ASNEP, aby na svých webových stránkách a sociálních sítích tuto informaci komunitě neslyšících připomněl.

V průběhu vyhodnocování výzkumu jsem narazila na několik úskalí, např. povinné otázky jsem v dotazníku neoznačila jako povinné a někteří respondenti, kteří je nevyplnili, museli být z důvodu správného vyhodnocení eliminováni. Dalším problémem, se kterým jsem se v průběhu

vyhodnocování dotazníku potýkala, byla otázka týkající se spokojenosti s tlumočením. V jedné otázce jsem se totiž ptala na všechny zpravodajské pořady, přičemž by bylo bývalo vhodné zeptat se na spokojenost s tlumočením Událostí a Událostí v regionech zvlášť, tedy rozdělit tuto otázku do dvou otázek. Co se týče Událostí v regionech, příště bych požádala diváky o přesné specifikování, jakou regionální verzi pořadu sledují. Předpokládala jsem, že respondenti sledují Událostí v regionech zpravidla v tom regionu, ve kterém žijí. Stalo se mi, ale že např. respondent ze Zlínského kraje, který by měl dle regionálního rozdělení ČT spadat do Jihomoravského kraje, není spokojen s tlumočením z Ostravy.

Do bakalářské práce jsem chtěla přiložit také interní předpis České televize, kterým jsou vázáni tlumočníci ČT. Tento předpis se mi bohužel získat nepodařilo, protože se jedná o interní materiál ČT, který není možné volně distribuovat.

Domnívám se, že moje práce je relevantní pro komunitu neslyšících, protože jsem zde prostřednictvím dotazníkového šetření dala neslyšícím prostor vyjádřit své názory ohledně kvality tlumočení zpravodajských pořadů, a dala jim tak možnost tuto službu dále zkvalitňovat. Organizace ASNEP i Česká televize se mnou spolupracovaly, protože mi důvěřovaly ve věci získání dat, a tato bakalářská práce je přínosná i tím, že nabízí shrnutí a přehled informací týkajících se historie i současnosti tlumočených pořadů v médiích.

Věřím, že získané výsledky dotazníkového šetření, které poskytnu České televizi i organizaci ASNEP, povedou k dalšímu zkvalitňování služeb pro neslyšící diváky.

Použitá literatura

ČEŇKOVÁ, Ivana, c2008. *Úvod do teorie tlumočení*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87218-09-9. Dostupné také z: <http://krameriusndk.nkp.cz/search/handle/uuid:e0151200-b66b-11e3-9d7d-005056827e51>.

ČERVINKOVÁ HOUŠKOVÁ, Kateřina, c2008. *Specifika tlumočení pro neslyšící*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87218-33-4. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/200902/contents/nkc20081810848_1.pdf.

KRONUSOVÁ, Martina, c2008. *Možnosti poskytování tlumočnických služeb pro neslyšící*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87218-12-9.

MÁZEROVÁ, Romana, c2008. *Sebereflexe a sebevzdělávání v týmovém tlumočení*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87218-13-6.

STRNADOVÁ, Věra, c2008. *Transliterátor a vizualizátor v praktických situacích*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87153-77-2.

ŠEBKOVÁ, Helena, c2008. *Úvod do tlumočnické profese a vzdělávací systémy tlumočnicků v ČR a v zahraničí*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87218-02-0.

Použité elektronické zdroje

ArtZóna. TV ČT art [online]. [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/12072033166-artzona/>

ASNEP, 2024. Online. Dostupné z: <https://www.asnep.cz/>. [cit. 2024-12-03].

Bohové a mýty staré Evropy. TV ČT2 [online]. [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10367432180-bohove-a-myty-stare-evropy/>

BEJČEK, Tomáš, 2015. *Realizace průvodce hlavními funkcemi video editoru lightworks*. Online, Bakalářská práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Katedra výpočetní a didaktické techniky. Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/20027/1/Bakalarska%20prace%20Bejcek.pdf>. [cit. 2024-12-05].

BREDLOVÁ, Bc. Tereza. *Úprava pořadů České televize pro zrakově a sluchově znevýhodněné diváky* [online]. Brno, 2020 [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/w51lw/Diplomova_prace_final_Tereza_Bredlova.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.

Cesty víry: Viděli jsme slovo Boží. TV ČT2 [online]. 2024, 10.11.2024 [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1185258379-cesty-viry/424235100051003/>

Česká televize spouští rozšířené regionální vysílání. ČT 24 - Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR, Česká televize [online]. 2023 [cit. 2024-12-05]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/ceska-televize-spousti-rozsirene-regionalni-vysilani-8328>

Čtení do ouška. TV ČT:D [online]. [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://decko.ceskatelevize.cz/cteni-do-ouska>

EBU: naši členové. Online. EBU: Home. Dostupné z: <https://www.ebu.ch/about>. [cit. 2024-12-16].

EduCor vzdělání srdcem [online]. 2022 [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.educor.cz/>

EKOTN Expertní komise pro řešení otázek tlumočení pro neslyšící, 2024. Online. ASNEP. Dostupné z: <https://www.asnep.cz/ekotn/>. [cit. 2024-12-03].

Hopsasa. TV ČT:D [online]. [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11510699284-hopsasa/>

Interview ČT24. TV ČT24 [online]. 2012 [cit. 2024-12-16]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10095426857-interview-ct24/212411058040110/>

Jak se stát tlumočnickem. Online. Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. Dostupné z: <https://www.cktzj.com/co-vas-zajima/jak-se-stat-tlumocnikem/>. [cit. 2024-11-28].

XVII. Letní paralympijské hry 2024 Paříž. TV ČT sport [online]. 2024 [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/16394372564-xvii-letni-paralympijske-hry-2024-pariz/>

KOPECKÝ, Pavel, 2019. *Oprávnění k provozování rozhlasového a televizního vysílání*. Online, Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/106452/120327433.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2024-12-03].

Kouzelná školka. TV ČT:D [online]. [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096128096-kouzeln-skolka/>

Neznámá země. TV ČT2 [online]. [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1045004181-neznama-zeme/>

PAVLÍČKOVÁ, Bc. Barbora, 2010. *Komunikace s neslyšícími diváky v televizní praxi se zaměřením na skryté titulky ve zpravodajství*. Online, Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/vqvti/DP_Pavlickova_final.doc. [cit. 2024-12-16].

Pravidla tlumočení. Online. Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. Dostupné z: <https://www.cktzj.com/co-vas-zajima/terminologie/>. [cit. 2024-11-28].

Pro sledování televize bez zvuku existují skryté titulky, 2019. Online. Helpnet.cz - informační portál pro osoby se specifickými potřebami. Dostupné z: <https://www.helpnet.cz/monitoring-medii/pro-sledovani-televize-bez-zvuku-existuji-skryte-titulky>. [cit. 2024-12-08].

Sama doma. TV ČT1 [online]. [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1148499747-sama-doma/>

Služba přes červené tlačítko (HbbTV). Aplikace České televize [online]. [cit. 2024-12-16]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/hbbtv/>

Specifika tlumočení v médiích, Jazyková cvičení pro tlumočníky. Ruce.cz [online]. 2011 [cit. 2024-12-05]. Dostupné z: <http://ruce.cz/aktuality/1168-specifika-tlumoceni-v-mediich-jazykova-cviceni-pro-tlumocniky>

Sportovní zprávy, Online. TV ČT sport. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10665551695-sportovni-zpravy/>. [cit. 2024-12-08].

Televizní klub neslyšících. TV ČT2 [online]. [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/>

Téma pro hosty. TV ČT sport [online]. 2007 [cit. 2024-12-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10127554193-tema-pro-hosty-ct-sport/>

Terminologie: tlumočnick. Online. Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. Dostupné z: <https://www.cktzj.com/co-vas-zajima/terminologie/#T>. [cit. 2024-12-05].

Terminologie: tlumočení pro neslyšící. Online. Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. Dostupné z: <https://www.cktzj.com/co-vas-zajima/terminologie/#T>. [cit. 2024-12-05].

Tlumočené události ČT nově i v archivu, 2021. Online. Tichý svět. Dostupné z: <https://www.tichysvet.cz/aktuality/tlumocene-udalosti-ct-nove-i-v-archivu>. [cit. 2024-12-08].

Tlumočení do znakového jazyka v době koronavirové pandemie, 2020. Online. In: Televizní klub neslyšících. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/220562221800011/>. [cit. 2024-12-08].

Tlumočník ČJ ↔ ČZJ v České televizi [online]. [cit. 2024-12-16]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1692295274905051&set=a.1061690457965539>

Záhady starého Egypta. *TV ČT2* [online]. [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10169641407-zahady-stareho-egypta/>

Základní informace o ČT. Online. Česká televize. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/zakladni-informace-o-ct/>. [cit. 2024-12-03].

Zapomenuté výpravy. *TV ČT2* [online]. [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1181662874-zapomenute-vypravy/>

Znakový jazyk a komunikace neslyšících - Kde se můžu naučit český znakový jazyk?, 2024. Online. Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. Dostupné z: <https://www.cktjzj.com/co-vas-zajima/znakovy-jazyk-a-komunikace-neslysicich/>. [cit. 2024-12-05].

Zprávy o půl šesté. *TV ČT24* [online]. 2011 [cit. 2024-12-16]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10323934991-zpravy-o-pul-seste/211411017300103/>

Zprávy v českém znakovém jazyce. *TV ČT2*, 19. března 2020, 19:50. Dostupné také z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097176961-zpravy-v-ceskem-znakovem-jazyce/220411000130319/>

Zprávy v českém znakovém jazyce. *TV ČT2* [online]. [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097176961-zpravy-v-ceskem-znakovem-jazyce/>

Zprávičky. *TV ČT:D* [online]. 2018, 22.9.2018 [cit. 2024-12-08]. Dostupné z: <https://decko.ceskatelevize.cz/video/e218411000160922>

Zákony:

Zákon č. 483/1991 Sb.: Zákon České národní rady o České televizi, AION CS, 2010-2018. Online. In: *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483>. [cit. 2024-12-08].

Zákon č. 231/2001 Sb.: Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, AION CS, 2010-2018. Online. In: *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-231>. [cit. 2024-12-08].

Zákon č. 132/2010 Sb.: Zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o změně některých zákonů (zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání), AION CS, 2010-2018. Online. In: *Zákony pro lidi*. Available at: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-132>. [accessed 2024-12-08].

Seznam grafů

- Graf č. 1 – podíl uživatelů českého znakového jazyka
- Graf č. 2 – věk respondentů
- Graf č. 3 – místo bydliště respondentů
- Graf č. 4 – četnost sledování tlumočených Událostí na ČT24
- Graf č. 5 - četnost sledování tlumočených Událostí v regionech
- Graf č. 6 spokojenost s tlumočením Událostí a Událostí v regionech
- Graf č. 7 srozumitelnost tlumočených Událostí a Událostí v regionech
- Graf č. 8 dostatečná velikost tlumočnicka
- Graf č. 9 četnost sledování Zpráv v českém znakovém jazyce na ČT2
- Graf č. 10 změna v tlumočení ve zpravodajství před a po období Covid-19
- Graf č. 11 předávání zpětné vazby
- Graf č. 12 spokojenost s množstvím zpravodajských pořadů
- Graf č. 13 zájem o sledování jiných zpravodajských pořadů
- Graf č. 14 znalost o zákonné povinnosti pořadů v ČZJ
- Graf č. 15 účast na dotazníkovém šetření ASNEP

Seznam obrázků

- Obrázek č.1 – fotografie ukazující velikost tlumočnicka na obrazovce

Události v regionech (Praha), 2.10.2024, 13:44 <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10118379000-udalosti-v-regionech-praha/224411000141002/>

- Obrázek č. 2 – studio, ve kterém se tlumočí Zprávy v 16, 16:30,17,17:30)

- Obrázek č. 3 – studio, ve kterém se tlumočí Události v regionech (Praha), Události (hlavní zprávy)

- Obrázek č. 4 – ukázka podoby dotazníku

Seznam tabulek

- Tabulka č. 1 – přehled tlumočených zpravodajských pořadů na ČT1/ČT24

- Tabulka č. 2 – přehled původních a nově vysílaných regionálních verzí zpravodajského pořadu Události v regionech

Seznam použitých zkratk

ASNEP: Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel, z.s.

CNN: Centrum pro neslyšící a nedoslýchavé pro Prahu a Středočeský kraj

EKOTN: Expertní komise pro řešení otázek tlumočení pro neslyšící

KT: Konsekutivní tlumočení

ST: Simultánní tlumočení

ČT: Česká televize

ČZJ: Český znakový jazyk

UVR: Události v regionech

Přílohy:

1. Seznam otázek použitých/uvedených v dotazníkovém šetření:

Číslo otázky	Otázky uvedené v dotazníku
1. *	Jste uživatel českého znakového jazyka?
2. *	Kolik je Vám let?
3. *	Ve kterém kraji žijete?
4. *	Sledujete pravidelně Události na ČT24, které jsou tlumočené do českého znakového jazyka? (Vysílací čas 19:00 – 19:55)
5. *	Sledujete pravidelně Události v regionech tlumočené do českého znakového jazyka? (Vysílací čas 18:00 – 18:25)
6. *	Jste celkově spokojeni s tlumočenými Událostmi a Událostmi v regionech?
7. *	Jsou pro Vás tlumočené zprávy na ČT srozumitelné? (Události, Události v regionech a další zpravodajské pořady)
8. *	Je pro Vás tlumočník na obrazovce dostatečně velký/dobře viditelný?
9. *	Sledujete pravidelně Zprávy v českém znakovém jazyce na ČT2? Vysílací čas (19:50 – 20:00)
10.	V případě, že nesledujete žádné zprávy v televizi, odkud získáváte informace o aktuálním dění?
11. *	Vnímáte nějakou změnu v tlumočení ve zpravodajství před obdobím Covid-19 a po období Covid-19?
12. *	V případě, že máte jakékoli podněty, dáváte ČT zpětnou vazbu?
13. *	Jste spokojeni s množstvím zpravodajských pořadů, které jsou v českém znakovém jazyce?
14. *	Jsou nějaké zpravodajské pořady, které byste měli zájem sledovat, ale nejsou tlumočené?
15. *	Víte kolik % obsahu má být denně podle zákona v ČT simultánně tlumočeno/v českém znakovém jazyce?
16. *	Zúčastnili jste se dotazníkového šetření ASNEP v roce 2021?

Poznámka pod čarou * znamená povinnou otázku

Otázky uvedené v dotazníku jsem vytvořila sama.